

**LIETUVIŲ KALBOS
PRADINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA**

*Patvirtinta
LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu
2016 m. sausio 25 d. Nr. V-46*

Programa rengė: Marija Bareikienė, Daiva Jakavonytė-Staškuvienė, Violeta Jonynienė, Danguolė Kalesnikienė, Gintarė Petuchovaitė-Majauskė, Nadia Venskuvienė.

Pastabas ir pasiūlymus teikė: Renata Bernotienė, Vilma Dailidėnienė, Vitalija Gražienė, Roberta Juodelienė, Ida Juraitienė, Nomedas Kasperavičius, Elena Marcelionienė, Aušra Martišiūtė-Linartienė, Zita Nauckūnaitė, Egidija Nausėdienė, Asta Rudienė, Ramutė Skripkienė, Giedrius Vaidelis, Irena Zaleskienė.

TURINYS

Bendrosios nuostatos	2
Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra	2
Mokinių gebėjimų raida	3
Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 1–2 klasės.	8
Turinio apimtis. 1–2 klasės	22
Pasiekimų vertinimo požymiai. 1 – 2 klasės	26
Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 3–4 klasės.	29
Turinio apimtis. 3–4 klasės	44
Pasiekimų vertinimo požymiai. 3 – 4 klasės	49

17¹. Lietuvių kalba.

17¹.1. **Bendrosios nuostatos.** Lietuvių kalbai tenka išskirtinė vieta ugdymo procese ir visuomenėje. Kalbiniai gebėjimai itin reikšmingi mokinio asmenybinei, pilietinei, kultūrinei brandai, tautinės savimonės formavimuisi, socialinių, pažinimo, kūrybiškumo kompetencijų ugdymuisi. Lietuvių kalbos paskirtis ugdymo(si) procese yra ypatinga tuo, kad ji ne tik dalykas, kurio mokoma(si), bet ir priemonė bendrauti, įgyti žinių, toliau mokytis ir tobulėti. Lietuvių kalbos mokomasi ne tik per lietuvių kalbos, bet ir per kitų dalykų pamokas. Kalbos gebėjimai ypač svarbūs visaverčiam mokinio dalyvavimui mokyklos, bendruomenės, o ateityje ir visuomeniniame gyvenime.

17¹.2. **Tikslas.** Atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam įgyti Lietuvos kultūros pažinimo, lietuvių kalbos gebėjimų pradmenis, ugdyti bendrųjų kompetencijų, būtinų kiekvieno žmogaus visaverčiam asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui, sėkmingam tolesniam mokymuisi, pagrindus.

17¹.3. **Uždaviniai.** Siekiama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos mokiniai:

17¹.3.1. ugdytūsi šias vertybines nuostatas:

17¹.3.1.1. vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, saviraiškai, malonumo ir prasmingų išgyvenimų potyriams;

17¹.3.1.2. noriai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus ir dalyvauti juos aptariant, dalytis skaitymo patirtimi išsakant ją sakytine ir rašytine kalba;

17¹.3.1.3. išklausyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį neįžeidžiant kitų;

17¹.3.1.4. siekti tobulinti savo kalbinius gebėjimus, pasitikint savo jėgomis, geranoriškai priimant kitų patarimus.

17¹.3.2. ugdytūsi sakytinę kalbą:

17¹.3.2.1. gebėjimą sąmoningai ir atidžiai klausytis, suprasti, kas sakoma, klausti ir atsakyti į klausimus, informuoti, paaiškinti, apibūdinti, papasakoti, išsakyti savo nuomonę;

17¹.3.2.2. gebėjimą tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis, reikšti savo mintis ir jausmus.

17¹.3.3. ugdytūsi rašytinę kalbą:

17¹.3.3.1. gebėjimą sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir medijų tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę, pasirinkti skaityti vertingus literatūros kūrinius, naudotis prieinamais informacijos šaltiniais;

17¹.3.3.2. gebėjimą kurti rašytinius tekstus: taisyklingai rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus.

17¹.3.4. įgytų kalbos sistemos supratimo pradmenis.¹

17¹.3.5. nuolat tobulintų savo kalbą, pažintų ir puoselėtų Lietuvos kultūrą.

17¹.4. **Struktūra.** Programoje ugdymo(si) turinys pateikiamas koncentrais, apimančiais 1–2 ir 3–4 klases. Kiekvieno koncentro turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos kalbinės veiklos sritys: klausymas (sakinio teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas); kalbėjimas (taisyklinga ir aiški tartis, sakinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą); skaitymas (skaitymo technika, skaitomo teksto

---

¹ Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, su savo tautos kultūra susipažįsta per gimtosios kalbos pamokas, o per lietuvių kalbos pamokas susipažįsta su lietuvių tautos kultūra, mokosi suvokti lietuvių kalbos reikšmę Lietuvoje gyvenančių įvairių tautybių piliečių gyvenimui, lietuvių kalbos santykį su gimtąja kalba ir kalbine aplinka tam tikroje gyvenamojoje vietovėje. .

suvokimas, interpretavimas, vertinimas); rašymas (rašymo technika, taisyklingumas, rašytinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą).

17^{1.5}. Mokinių gebėjimų raida. Šio papunkčio lentelėje nurodoma kiekvienos kalbinės veiklos srities – klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo – mokinių gebėjimų raida. Esminių gebėjimų skiltyje įvardijami pagrindiniai klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo gebėjimai, atskleidžiantys atitinkamos kalbinės veiklos struktūrą. 1–2 klasės ir 3–4 klasės gebėjimų skiltyse parodoma, kaip skleidžiasi, plėtojasi kalbos gebėjimai mokiniui augant ir bręstant.

Mokinių gebėjimų raida		
Esminiai gebėjimai	1–2 klasės gebėjimai	3–4 klasės gebėjimai
1. Klausymas		
1.1. Suprasti klausydamasi paskirtį ir naudą.	1.1.1. Nurodo, kad klausantis galima pažinti pasaulį, gauti žinių, išgyventi emocijas.	1.1.1. Supranta ir paaiškina, kad klausymas padeda suprasti, mąstyti, bendrauti su kitais.
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį.	1.2.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją.	1.2.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, tikslingai atrenka informaciją.
	1.2.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų).	1.2.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis.
	1.2.3. Klausosi amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta pagrindinę juose pateiktą informaciją.	1.2.3. Klausydamasis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, skiria faktus ir išmonę.
1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti.	1.3.1. Bendraudamas klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	1.3.1. Bendraudamas atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.
	1.3.2. Klausydamasis leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, stengiasi jo nepertraukti. Klausosi be reikalo nepertraukdamas.	1.3.2. Klausydamasis rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi klausydamasi susitarimų.
1.4. Išklausius tekstą, interpretuoti, daryti išvadą.	1.4.1. Nusako klausomo teksto temą, daro tiesiogines išvadas, išsako savo nuomonę, emocinį santykį; išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi.	1.4.1. Atskleidžia pagrindinę tekste išsakytą mintį, išsako savo nuomonę, emocinį santykį, vertinimus, susieja teksto dalis ir daro apibendrinančias išvadas.
	1.4.2. Paaiškina, kaip suprato vaizdingus žodžius, posakius.	1.4.2. Paaiškina, kaip supranta perkeltinę reikšmę vartojamus teksto žodžius ir / ar frazes.
1.5. Vertinti išgirstą informaciją.	1.5.1. Komentuoja išgirstą informaciją aiškumo, naudingumo aspektu.	1.5.1. Kitiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan.
	1.5.2. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	1.5.2. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.

1.6. Taikyti klausymosi strategijas.	1.6.1. Įvardija, ko nesuprato, paprašo pakartoti, patikslinti.	1.6.1. Įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojami jam žinomi būdais tai išsiaiškinti.
	1.6.2. Parodo kalbėtoju, kad jo klausosi.	1.6.2. Klausosi aktyviai: nusietaikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informacija.
2. Kalbėjimas		
2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes.	2.1.1. Supranta, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, gauti ir perduoti žinias, patirtį, reikšti mintis, jausmus, išgyvenimus.	2.1.1. Argumentuotai paaiškina, kad kalbėjimasis svarbus ne tik bendrauti, dalintis mintimis, jausmais, sumanymais, bet ir vienyti Lietuvos gyventojus.
	2.1.2. Siekdamas efektyviau komunikuoti, pasinaudoja informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.	2.1.2. Siekdamas efektyviau komunikuoti, tikslingai ir atsakingai naudoja informacines komunikacines technologijas.
2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą.	2.2.1. Kalba monologu, dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	2.2.1. Tikslingai kalba monologu, iš anksto pasirengęs konstruktyviai dalyvauja dialoge (pokalbyje, diskusijoje, debatuose), tinkamai naudojami neverbalinės kalbos galimybės.
	2.2.2. Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.	2.2.2. Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja siekdamas įtikinti.
	2.2.3. Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba. Laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	2.2.3. Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones. Laikosi kalbos etiketo.
2.3. Daryti išvadas, vertinti.	2.3.1. Kalbėdamas nenukrypsta nuo temos, sieja informaciją, daro išvadas, paaiškina savo ar kitų išsakomas mintis.	2.3.1. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą, sieja informaciją, daro apibendrinimus bei išvadas, vertina savo ar kitų išsakomas mintis.
	2.3.2. Reiškia savo ar persako kitų nuomones.	2.3.2. Reiškia savo nuomonę, ją argumentuoja.
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų.	2.4.1. Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	2.4.1. Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).
	2.4.2. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai, raiškiai. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	2.4.2. Nuosekliai, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes. Pasakodamas tikslingai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).
	2.4.3. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti, kai yra suteikiama pagalba.	2.4.3. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai, argumentuoja) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti.

	2.4.4. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	2.4.4. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.
	2.4.5. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste.	2.4.5. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.
2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas.	2.5.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą ir įvardija: kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.	2.5.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.
	2.5.2. Mokytojo padedamas naudojami paprasčiausiais kompensavimo strategijomis: pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais.	2.5.2. Naudojami kompensavimo strategijomis: perfrazuoti mintį, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.
3. Skaitymas		
3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes.	3.1.1. Supranta ir paaiškina, kad skaitant įgyjama žinių, kaupiama patirtis, patiriamas malonumas.	3.1.1. Supranta ir paaiškina skaitymo vertę ir svarbą žmogui, tautai ir kultūrai.
	3.1.2. Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas skaitymui renkasi savo polinkius atitinkančius kūrinius, plečiančius akiratį.	3.1.2. Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas renkasi kūrinius, ugdančius asmenybę, stiprinančius kultūrinę, pilietinę savimonę ir savivertę.
3.2. Sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus.	3.2.1. Skaito balsu ir tyliai sakiniiais, sąmoningai. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	3.2.1. Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito sąmoningai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.
	3.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus ir supranta jų turinį.	3.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, supranta jų turinį, suformuluoja teksto ar jo dalies apibendrinimą.
3.3. Rasti ir suprasti informaciją.	3.3.1. Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją.	3.3.1. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.
	3.3.2. Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	3.3.2. Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).
	3.3.3. Orientuojasi knygoje. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	3.3.3. Orientuojasi knygoje, pagal turinį randa reikiamą tekstą. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas.	3.4.1. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą atsakydamas į klausimą, apie ką šis tekstas.	3.4.1. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, aiškiai tekste nusakytą pagrindinę mintį. Įvardija aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą.

	3.4.2. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	3.4.2. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.
3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė.	3.5.1. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką.	3.5.1. Aptaria aiškiai įvardytą ir / ar numanomą veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą.
	3.5.2. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, aptaria jų veiksmus.	3.5.2. Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius, mintis.
	3.5.3. Palygina tekste aprašytus aiškiai panašius ar skirtingus objektus (veikėjus, daiktus), poelgius, faktus.	3.5.3. Palygina tekste aprašytus objektus (veikėjus, daiktus, reiškinius), poelgius, faktus, nuomones.
	3.5.4. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu.	3.5.4. Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai, frazės), tikslumo (pvz., išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pvz., schema, piešinys).
	3.5.5. Skiria aiškiais požymiais pasižyminčius grožinį ir negrožinį tekstus. Pagal išorinius požymius skiria prozos ir poezijos kūrinius.	3.5.5. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto ypatumus, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius.
3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus.	3.6.1. Atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba.	3.6.1. Paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, remdamasis savo žinojimu, intuicija, patirtimi.
	3.6.2. Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, paaiškina grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas.	3.6.2. Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, aptaria grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas, paaiškina įvykių priežastis, sąsajas.
	3.6.3. Įvardija ir paaiškina grožinio teksto nuotaiką (linksmi, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai).	3.6.3. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką ir išsako emocinį savo santykį su tekstu.
	3.6.4. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko.	3.6.4. Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan.
3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką.	3.7.1. Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi.	3.7.1. Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, kontekstu ir kalbine nuovoka, atskleisdamas, ką ir kodėl laiko vertingiausiu dalyku.
	3.7.2. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	3.7.2. Kitiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.
	3.7.3. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas.	3.7.3. Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą.
3.8. Taikyti skaitymo strategijas.	3.8.1. Siekdamas suprasti, apie ką tekste bus kalbama, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	3.8.1. Siekdamas suprasti teksto visumą tikslingai sieja žodinę ir nežodinę (ilustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt.) informaciją.

	3.8.2. Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba.	3.8.2. Savarankiškai sieja tekstą su jau žinoma informacija.
	3.8.3. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	3.8.3. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas informacijos žinyuose, žodynuose.
	3.8.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	3.8.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.
4. Rašymas		
4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes.	4.1.1. Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas jam pačiam ir kitiems. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, dalindamasis jausmais.	4.1.1. Supranta ir paaiškina, kuo rašymas prasmingas žmogui ir visuomenei. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, siekdamas saviraiškos.
4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	4.2.1. Sukuria rišlų kelių sakinių tekstą.	4.2.1. Sukuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį.
	4.2.2. Savarankiškai arba naudodamasis pagalbine medžiaga kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	4.2.2. Savarankiškai kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. Į pasakojimą įterpia aprašymą.
	4.2.3. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią kuria informacinį tekstą, pateikdamas esminę informaciją.	4.2.3. Siekdamas perduoti žinią kuria informacinį tekstą, tiksliai ir aiškiai perteikia esminę informaciją ir detales.
	4.2.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga aprašo objektus.	4.2.4. Tiksliai, vaizdžiai, išplėtotai aprašo objektus, įvykius, reiškinius.
	4.2.5. Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą.	4.2.5. Rašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą.
	4.2.6. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	4.2.6. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas.
4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus.	4.3.1. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – atomazga).	4.3.1. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga).
	4.3.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros, kai yra suteikiama pagalba.	4.3.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros.
	4.3.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	4.3.3. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).
	4.3.4. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	4.3.4. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Rašo tekstą tikslingai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.

4.4. Tinkamai pasirinkti raišką.	4.4.1. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja vaizdingus žodžius ir posakius.	4.4.1. Rašydamas tekstą tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja sinonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius.
	4.4.2. Rašo tekstą siedamas sakinius, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	4.4.2. Rašo tekstą siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas tinkamus siejamuosius žodžius.
	4.4.3. Stengiasi laikytis kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą.	4.4.3. Laikosi kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją.
4.5. Laikytis kalbos normų.	4.5.1. Rašo nesudėtingą tekstą laikydamasis 1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	4.5.1. Rašo tekstą laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.
	4.5.2. Laikydamasis kalbos normų rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	4.5.2. Laikydamasis kalbos normų rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
4.6. Taikyti rašymo strategijas.	4.6.1. Rašo tekstą pagal planą, kai yra suteikiama pagalba, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.	4.6.1. Rašo tekstą pagal susidarytą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę, raktinius žodžius ir pan.
	4.6.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	4.6.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.

17¹.6. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 1–2 klasės.

Mokinių pasiekimai aprašomi išskiriant tris kompetencijų dalis – vertybines nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą objektą, veiklą, jų nusiteikimas ir nusistatymas atitinkamai priimti informaciją, mąstyti ir veikti. Gebėjimai – tai žinių, patirties ir įgimtų gabumų panaudojimas mąstyti, pažinti, spręsti problemas, veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir kaip, koku būdu žinojimą ir supratimą turėtų parodyti (pvz., įvardija, nusako, ir pan.). Žinios ir supratimas – būtinos prielaidos gebėjimams bei vertybinėms nuostatomis susiformuoti. Programoje pateikiamos ugdymo gairės – siūlymai mokytojui, kaip organizuoti ugdomąją veiklą, lanksčiau ir tikslingiau pasirinkti mokymo(si) metodus, užduotis, mokymo(si) medžiagą.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Klausymas			
1.1. Suprasti klausymosi paskirtį ir naudą			
Vertinti klausimą kaip vieną svarbiausių žingsnių	Nurodo, kad klausantis galima pažinti pasaulį, gauti žinias	Įvardija, kuo skiriasi kalbos garsai nuo aplinkos, gamtos, muzikos garsų, savais žodžiais paaiškina,	Mokiniai klausosi aplinkos garsų, aptaria įvairius girdimus garsus, diskutuoja, kuo jie skiriasi nuo žmonių vartojamos kalbos, kokia jų paskirtis.

bendravimo procese.	žinių, išgyventi emocijas.	kodėl svarbu atidžiai klausytis ir tiksliai išgirsti perduodamą informaciją (žodinę ir nežodinę).	
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį			
Nusiteikti klausytis pozityviai ir aktyviai.	<p>Klausosi sąmoningai, dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją.</p> <p>Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų).</p> <p>Klausosi amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta pagrindinę juose pateiktą informaciją.</p>	<p>Nurodo, kad norint išgirsti reikia susikaupti, įsiklausyti, būti atidžiam. Supranta, kad klausantis svarbu žinoti, kas, kam ir kodėl kalba.</p> <p>Supranta, kad žmonės kalba skirtingai: skiriasi jų tarimas, kalbėjimo tempas ir t.t.</p> <p>Paaiškina, kad klausantis teksto, pravartu išskirti, įsidėmėti, kartais – pasižymėti svarbiausias mintis.</p>	<p>Kalbamasi, diskutuojama, kaip reikia klausytis, norint išgirsti ir suprasti perduodamą informaciją.</p> <p>Klausydamiesi saktinių tekstų, mokiniai ieško atsakymų į klausimus: Kas kalba? (vyras–moteris, vaikas–suaugęs, mokinys–mokytojas). Kam kalba? (mokiniam, tėvam, draugams). Kaip kalba? (greitai–lėtai, aiškiai–painiai, linksmai–liūdnai). Mokytojo padedami mokiniai nustato, koku tikslu kalbėtojas kalba (Ko siekia? Kodėl kalba?).</p> <p>Klausymosi gebėjimus mokiniai ugdo nuolat: ne tik mokykloje per lietuvių kalbos ir kitų dalykų pamokas, būreliuose, renginiuose, bet ir kasdieniame gyvenime (šnekamoji kalba), namuose, klausydamiesi tėvų kalbėjimo, jų skaitomų knygų, ir pan. Klausomasi bendrinės, tarminės kalbos įrašų iš įvairių šaltinių: vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų, mokytojo, bendraamžių. Klausomasi kuo įvairiausių kalbėtojų, kad vaikai suprastų, jog žmonių kalbėjimo būdas, tempas, aiškumas, taisyklingumas, raiška ir t.t. gali būti labai skirtingi.</p> <p>Mokiniai klausosi jų amžiui aktualių grožinės literatūros, tautosakos bei informacinių tekstų ir atlieka su skirtingų tekstų klausymusi susijusias užduotis (žr. aukščiau), mokosi suprasti, įsidėmėti, pasižymėti svarbiausias mintis ir kt.</p>
1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti			
Atidžiai klausytis, gerbti pašnekovą, laikytis kalbos etiketo.	Bendraudamas klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	Atpažįsta kalbančiojo klausimus, prašymus, pajuokavimus, emocišes būsenas; skiria tekste klausiamuosius,	Atliekamos specialios klausymosi užduotys, mokomasi ne tik išgirsti kalbančiojo išsakytas mintis, bet ir įvardyti jo kalbėjimo intencijas, išgyvenamas emocijas, jas įvardyti, paaiškinti.

		liepiamuosius, skatinamuosius sakinius.	
	Klausydamasis leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, stengiasi jo nepertraukti.	Savais žodžiais paaiškina, kad klausantis reikia būti dėmesingam, žiūrėti pašnekovui į akis, jo nepertraukti, išklausti iki galo, išreikšti nuomonę.	Kalbėdamiesi su mokytoju, kitu mokiniu, mokiniais grupėje, mokiniai mokosi atidžiai, dėmesingai, mandagiai klausytis pašnekovo. Klausomasi klasės draugų pristatymų, pasakojimų apie jų pomėgius, laisvalaikį ir kitas aktualias pačių pasirinktas ar mokytojo pasiūlytas temas. Kalbamasi, diskutuojama, praktikuojamasi būti dėmesingam, atidžiai išklausti kitą, parodyti pagarbą ir toleranciją kiekvienai nuomonei, mokomasi klausantis savo elgesiu (žvilgsniu, mimika, kūno kalba) rodyti pagarbą pašnekovui.
1.4. Išklausus tekstą, interpretuoti, daryti išvadas			
Dalintis išgirsta informacija ir įspūdžiais su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais.	Nusako klausomo teksto temą, daro tiesiogines išvadas, išsako savo nuomonę, emocinį santykį; išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi.	Įvardija, apie ką tekste kalbama, atskleidžia jame slypinčius priežasties ir pasekmės ryšius, padaro išvadą, išsako, ką galvoja, jaučia klausydamasis / išklauses teksto.	Mokiniai atlieka klausymo užduotis, skirtas mokytis nusakyti temą, įžvelgti aiškų priežasties –pasekmės ryšį, padaryti išvadas. Mokiniai skatinami kalbėtis, diskutuoti, dalytis mintimis apie tai, kas svarbu klausomame tekste, kas patiko, nepatiko, paaiškinti, kodėl. Mokomasi savo mintis argumentuoti, pagrįsti. Išgirsta informacija sietina su patirtimi (mokiniai skatinami prisiminti, ar jiems nėra taip ar panašiai nutikę, ar nėra susidūrę su panašia problema ar situacija savo gyvenime).
	Paaiškina, kaip suprato vaizdingus žodžius, posakius.	Įvardija klausomame tekste pavartotus žodžius, posakius.	Mokiniai pratinasi klausydamiesi mokytojo ar aktorių skaitomo teksto išgirsti vaizdingus žodžius, posakius, juos įsidėmėti / užsirašyti. Atliekamos įvairios klausymosi užduotys, skirtos turtinti žodyną.
1.5. Vertinti išgirstą informaciją			
Noriai išsakyti nuomonę apie išgirstą informaciją.	Komentuoja išgirstą informaciją aiškumo, naudingumo aspektu.	Nurodo, kad klausantis yra svarbu informacijos aiškumas, naudingumas.	Mokiniai skatinami apmąstyti ką išgirdę, dalintis savo mintimis, įžvalgomis, nuomonėmis apie tai, kuo yra aktuali ir jiems gali būti naudinga girdėta informacija. Pokalbių, diskusijų metu mokiniai išklauso klasės draugų, mokytojo nuomones apie klausytą tekstą, jas palygina su savo mintimis.
	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	Įvardija, kiek išgirsta informacija jam yra žinoma / nežinoma.	Išgirstą informaciją mokiniai įvertina pagal sutartus kriterijus (pvz., įdomu – neįdomu, žinoma – nežinoma, aišku – neaišku). Mokiniai klausosi taisyklingos tarties įrašų, nustato kirčiuotą žodžio skiemenį, pabrėžiamą sakinio žodį.
1.6. Taikyti klausymosi strategijas			
Siekti pažinti savo klausymosi	Įvardija, ko nesuprato, paprašo pakartoti, patikslinti.	Nurodo, kaip reikia pasitikslinti, ko nors neišgirdus ar nesupratus	Mokytojas inicijuoja pratybas, skirtas mokytis ne tik klausytis, bet ir, ko nors nesupratus, pasitikslinti: paprašyti kalbėtoją pakartoti arba paaiškinti dar

gebėjimus ir juos tobulinti.		(paprastyti pašnekovą paaiškinti dar kartą, persakyti kitaip ar pan.).	kartą. Tam būtina klasėje sukurti psichologiškai saugią, tolerantišką atmosferą, kurioje mokiniai nebijotų klausti, pasirodyti nežinantys ar nesuprantantys. Mokomasi klausytis aktyviai: suprasti kalbėtoją, jo tikslus ir emocijas, žodžiais, akių kontaktu ir gestais leisti kalbėtojų suprasti, kad jo klausomasi ir suprantama, ką jis sako. Mokiniai mokosi rodyti dėmesį (pvz., Taip, Tęsk, Aha...), savais žodžiais išsakyti tai, ką kalbėtojas sako, rodydami savo supratimą (pvz., Taigi, kaip aš suprantu, tai, kas nutiko, buvo...?), vartoti pritarimo teiginius (pvz., galvos linktelėjimu, žodžiais: Tai smagu... Gerai... Nuostabu... ir pan.).
	Parodo kalbėtojų, kad jo klausosi.	Ivardija keletą žodinių ir nežodinių būdų, leidžiančių kalbėtojų suprasti, kad jo klausomasi.	
2. Kalbėjimas			
2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes			
Domėtis kalbėjimo teikiamomis galimybėmis, siekti patirti bendravimo džiaugsmą.	Supranta, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, gauti ir perduoti žinias, patirtį, reikšti mintis, jausmus, išgyvenimus.	Savais žodžiais paaiškina, kuo žmogui naudingas mokėjimas tinkamai kalbėti.	Mokytojas inicijuoja diskusijas apie tai, kas būtų, jei negalėtume kalbėti – bendrauti su kitais žmonėmis, gauti ir perduoti žinias, patirtį, dalintis mintimis, jausmais, išgyvenimais. Išsiaiškinama, kad bendrauti, kalbėtis galima ne tik tiesiogiai, bet ir virtualiai, naudojantis mobiliuosiuose įrenginiuose. Mokomasi saugiai priimti ir perduoti reikalingą informaciją, naudoti informacines komunikacines technologijas, laikantis draugiško interneto taisyklių, bendrauti tarpusavyje ir su pažįstamais suaugusiuosiuose informacines komunikacines technologines priemones, aptariama šių priemonių paskirtis, prasmė, nauda, galimybės, grėsmės.
	Siekdamas efektyviau komunikuoti, pasinaudoja informacines komunikacines technologijas.	Paaiškina, kaip galima priimti ir perduoti informaciją, bendrauti informacines komunikacines technologines priemones.	
2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą			
Siekti susikalbėjimu grįsto bendravimo (informacijos perdavimo ir priėmimo adekvatumo).	Kalba monologu, dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	Paaiškina, kuo pokalbis su kitu asmeniu skiriasi nuo pasakojimo ar viešo kalbėjimo (prieš klasę). Paaiškina, kodėl svarbu kalbant atsakyti į klausimus, reaguoti į pastebėjimus.	Mokiniai mokosi tinkamai kalbėtis realiose bendravimo situacijose (oficialiose ir neoficialiose) arba įsivaizduojamose, panašiose į autentiškas situacijose. Mokiniai mokosi rišliai pasakoti (kas, kur, kada, kodėl įvyko?), informuoti, paaiškinti, perpasakoti kitais žodžiais, apibūdinti daiktą, vietą, gyvūną, asmenį; klausyti ir atsakyti į klausimus; pradėti, tęsti, užbaigti pokalbį; inscenizuoti įvairias situacijas; žaisti kalbinius žaidimus ir pan.

	<p>Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.</p>	<p>Nurodo, kad kalbantis svarbu suprasti, dėl ko kalbi, kam kalbi.</p>	<p>Mokomasi suprasti, kad kalbantis svarbu suprasti, dėl ko kalbi, kam kalbi bei laikytis susitartų kalbėjimosi taisyklių. Nuolat mokomasi nežodinės raiškos – kalbėjimą papildant atitinkama mimika, gestais, kūno judesiais.</p> <p>Mokiniai kuria sakytinius tekstus, pagal galimybes atsižvelgdami į situaciją, tikslą, adresatą; pratinasi viešai kalbėti pasirinkta ar pasiūlyta tema, papasakoti apie kokius nors įvykius, patirtus įspūdžius.</p> <p>Kalbamasi su pažįstamais ir nepažįstamais, bendraamžiais ir suaugusiais.</p> <p>Mokomasi tinkamai formuluoti klausimus ir atsakymus.</p> <p>Mokiniai kalba dirbdami poromis ir grupėmis, mokosi aiškiai ir mandagiai pasakyti bei paaiškinti savo nuomonę, diskutuoti.</p> <p>Realiose situacijose diskutuodami, bandydami išsiaiškinti nesusipratimo priežastis, ieškodami racionalios išeities sprendžia nesutarimus, ginčus.</p>
	<p>Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba. Laikosi mandaus bendravimo susitarimų.</p>	<p>Nurodo, kaip tinkamai kalbėtis su bendraamžiais ir suaugusiais, pažįstamais ir nepažįstamais žmonėmis. Paaiškina, kodėl reikia laikytis pokalbio taisyklių.</p>	
2.3. Daryti išvadas, vertinti			
<p>Siekti būti suprastam, mandagiai reikšti savo ar persakyti kitų mintis.</p>	<p>Kalbėdamas nenukrypsta nuo temos, sieja informaciją, daro išvadas, paaiškina savo ar kitų išsakomas mintis.</p>	<p>Supranta, kad tema sieja visą pasakojimą, paaiškina, kodėl svarbu pasakoti nuosekliai.</p>	<p>Mokiniai mokosi pasakoti apie tai, ką yra matę, patyrę, išskirti svarbiausius dalykus, nenukrypti nuo temos, padaryti išvadas, apibendrinti, išsakyti savo nuomonę, vertinti. Tai daryti padeda parengtas planas, nukreipiantys klausimai, vaizdinė informacija (pvz., išvykos nuotrauka, filmuota medžiaga).</p> <p>Mokomasi apibendrinti išsakytą tekstą (Kas svarbiausia nutiko?), išsakyti savo nuomonę (Kaip vertina? Kodėl taip mano?), perteikti kitų nuomones, vertinimus.</p>
	<p>Reiškia savo ar persako kitų nuomones.</p>	<p>Pasako skirtingų nuomonių pavyzdžių.</p>	
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų			
<p>Siekti turtinti savo kalbą ir laikytis kalbos normų.</p>	<p>Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.</p>	<p>Iliustruodamas pavyzdžiais paaiškina, ką reiškia išraiškingai kalbėti, kaip keičiasi sakinio prasmė pabrėžiant skirtingus žodžius.</p>	<p>Mokiniai mokosi išraiškingai kalbėti inscenizuodami jų pačių pasirinktus ar mokytojo pasiūlytus kūrinius, raiškiai pasakodami jiems nutikusius įvykius ir t.t.</p> <p>Įvairių veiklų metu mokiniai skatinami kalbinę raišką sieti su judesiu. Kalbos raiškumas ugdomas, keičiant balso tembrą, veido mimiką, gestus, kūno judesius, tą pačią frazę ištariant greitai ir lėtai, tyliai ir garsiai ir kt.</p> <p>Kalbinės raiškos plėtojimui labai svarbu išnaudoti tarmiško šnekėjimo galimybes: organizuojami renginiai su tėvais ir seneliais, klausomasi įvairiomis tarmėmis įskaitytų tekstų, rengiami konkursai (pvz., tema „Kas pasakys, kokia čia tarmė?“) ar pan. Mokomasi iš klausos atskirti skirtingų tarmių skambėjimą,</p>
	<p>Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai,</p>	<p>Žino keletą būdų, kaip reikia pasakojant sudominti (vaizdingi žodžiai, tinkama intonacija, pauzės, gestai).</p>	

	raiškiai. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	Pasako, kokios tarmės yra Lietuvoje.	raišką. Siekiama, kad mokiniai suprastų, kad jų vartojama tarmė – tai kalbos turtas, kurį reikia saugoti ir puoselėti.
	Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti, kai yra suteikiama pagalba.	Aptaria, kokios kalbinės priemonės daro kalbą informatyvia (tiksliai parinkti žodžiai, tikri faktai).	Mokiniai kalbėdami mokosi aiškiai tarti, taisyklingai kirčiuoti, tinkamai intonuoti sakinius. Diskutuojama, aiškinamasi, jog norint tiksliai perteikti savo mintį, svarbu pasirinkti kuo tikslesnius žodžius. Iliustruojama pavyzdžiais: kuo skiriasi skirtingai sukirčiuoti tokie patys žodžiai, žodžių junginiai, skirtinga intonacija pasakyta ta pati frazė ir t.t.
	Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	Nurodo, kad aiški tartis, taisyklingas kirčiavimas padeda klausytojui geriau suprasti kalbantįjį, o kalbančiajam – tiksliau perteikti mintis.	Mokomasi taisyklingai tarti ilguosius ir trumpuosius balsius; aiškinamasi, kur galima pasitikrinti taisyklingą žodžių kirčiavimą, tarimą, pavyzdžiui, naudojantis pradinukams skirtais žodynais, lietuvių kalbos žodynais, esančiais internete, žaidžiant pradinių klasių mokiniams sukurtus kompiuterinius žaidimus.
	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, situacijose.	Paaiškina, kaip galima turtinti savo žodyną ir kodėl verta tai daryti nuolat.	Mokiniai, mokytojo skatinami, pasakodami ir kalbėdamiesi stengiasi įterpti į savo kalbą naujus, anksčiau nevartotus žodžius, jų junginius, posakius.

2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas

Noriai tobulinti savo kalbėjimą.	Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą ir įvardija: kas pasisėkė, kas – ne, ką kitą kart reikėtų daryti kitaip.	Nurodo, kodėl svarbu apmąstyti savo kalbėjimą ir jį tobulinti.	Mokiniam sudaromos galimybės atlikti kalbines užduotis, kurios reikalauja apmąstyti savo kalbėseną, žodyną, aptarti galimybes tobulinti savo kalbėjimo ir bendravimo gebėjimus.
	Mokytojo padedamas naudojasi kompensavimo strategijomis: pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais.	Pasako, kad nežinant žodžio ar frazės, galima pavartoti kitus žinomus žodžius ar frazes, išreikšti mintį mimika, gestais.	Mokiniai išbando įvairias kalbėjimo tobulinimo strategijas (planas, „minčių lietus“, chronologinė pasakojimo eiga ir t.t.). Kuriant įvairias komunikavimo situacijas, prisiimant tam tikrus vaidmenis, naudojantis įvairiomis priemonėmis (gestais, mimika, piešiniais, ženklais, paveikslėliais, komiksais ir kt.) mokomasi taikyti kalbėjimo kompensavimo strategijas.
			Mokytojui vadovaujant, diskutuojama, aiškinamasi ir išbandoma, kaip kalbant galima improvizuoti, t.y., įprastus žodžius, posakius, mintis persakyti, perkurti, kurti savas istorijas, pasakojimus ir kt.

3. Skaitymas

3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes			
Nusiteikti patirti skaitymo naudą ir teikiamą džiaugsmą, malonumą.	Supranta ir paaiškina, kad skaitant įgyjama žinių, kaupiama patirtis, patiriamas malonumas.	Pateikia pavyzdžių, ką gali mokėdamas skaityti ir ko negalėtų nemokėdamas.	Mokiniai kalbasi, diskutuoja apie raštą, knygas, kitus informacijos perdavimo būdus (ženklus, simbolius, vaizdus, garsus, skaitmenines technologijas ir kt.). Aiškinasi, kad skaitymas ne tik padeda rasti reikalingą informaciją, bet ir skatina mąstyti, lavina protinius gebėjimus, plėtoja vaizduotę, fantaziją, žadina emocijas, jausmus, formuoja ir turtina asmenybę, padeda kurtis tautinei savasčiai.
	Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas skaitymui renkasi savo polinkius atitinkančius kūrinius, plečiančius akiratį.	Žino, kad tekstai gali būti nevienodai vertingi.	Su mokiniais aiškinamasi (vedami debatai, rengiami projektai ir pan.), pvz., Kas būtų, jeigu nebūtų rašto, knygų ir t.t.
3.2. Skaityti ir suprasti įvairaus pobūdžio tekstus			
Vertinti tekstą (plačiąja prasme) kaip informacijos šaltinį.	Skaito balsu ir tyliai sakiniiais, sąmoningai. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	Atpažįsta ir iššifruoja dažniausiai naudojamus ženklus (kelio, informacinius, kompiuterinius ir pan.). Įvardija spausdintines ir rašytines, didžiąsias ir mažąsias lietuvių kalbos abėcėlės raides. Paaiškina garsų ir raidžių atitiktis. Skiria sakinio ribas, tekstą nuo pavienių sakinių. Paaiškina skyrybos ženklų (taško, kablelio, klaustuko) paskirtį. Paaiškina, kuo spausdintinis tekstas skiriasi nuo rašytinio.	Teksto supratimo gebėjimų ugdymas apima šiuos etapus: grafemų ir fonemų skyrimą, kitaip tariant – raidžių ir garsų identifikavimą; žodžių, žodžių junginių reikšmės supratimą; sintaksinių ryšių tarp atskirų elementų nustatymą ir jų reikšmės suvokimą; teksto komunikacinio tikslo, autoriaus intencijos nustatymą. Gebėjimas skaityti siejamas su kognityviniais mechanizmais. Praktiškai mokomasi skaityti taikant du skaitymo būdus: garsinį (fonologinį) ir žodinį (ortografinį). Garsiniu būdu skaitomas žodis yra analizuojamas paraidžiui, kiekvieną raidę siejant su garsu. Garsinio skaitymo būdas turi keletą etapų: raidžių analizę; raidžių virtimas garsais; garsų jungimas; išarto žodžio reikšmės atpažinimas. Ortografiniu, žodiniu būdu, skaitant žinomos rašybos žodis yra atpažįstamas vizualiai, kaip grafinė visuma. Žodis nėra skaidomas į pavienius vaizdinius elementus, bet yra suvokiamas kaip „fotografija“. Abu šie būdai vienas kitą papildo, nes kai tekste pamatomas žinomas žodis, jis yra greitai identifikuojamas, o tai pagreitina skaitymą, tačiau, kai tekste randamas žodis, kurio grafinio vaizdo skaitantysis atmintyje neturi, vienintelis tinkamas jo skaitymo būdas yra netiesioginis. Rekomenduojami mokymosi skaityti būdai: Garsinis metodas (aprašytas aukščiau). Stebėjimo – kalbėjimo metodas remiasi žodžių įsiminimu, pasitelkiant regimąją atmintį. Šio metodo trūkumas yra tas, kad išmokus tik pavienius žodžius tekstas negali būti pilnai suvokiamas.
	Skaito savo poreikius ir galimybes	Savais žodžiais papasakoja teksto, kurį perskaitė, turinį.	

	atitinkančius tekstus ir supranta jų turinį.		<p>Sakinių sudarymo metodas – naudodami žodžių korteles mokiniai sudaro sakinius.</p> <p>Skaitymas vadovaujant mokytojui, kai visi vaikai skaito tą patį tekstą, o mokytojas užduoda klausimus, padedančius mokiniams suvokti tekstą.</p> <p>Teksto vientisumo metodas taikomas, kai vaikai mokosi skaityti deklamuodami, dainuodami.</p> <p>Grupinis skaitymas balsu kelia teigiamus jausmus, sudomina; skaitydami kartu net ir tie vaikai, kurie turi skaitymo sunkumų geriau suvokia skaitomą tekstą.</p> <p>Skaitant bet kuriuo būdu svarbu sudaryti sąlygas vaikams skaityti tekstus pakartotinai, kadangi skaitydami pirmąkart vaikai pradeda suvokti žodžių reikšmes ir dažnai tik skaitydami pakartotinai geba suvokti viso kūrinio prasmę.</p>
3.3. Rasti ir suprasti informaciją			
Geranoriškai dalintis informacija, bendrauti, padėti kitiems.	Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją. (faktus, įvykius, laiką, vietą ir kt.).	Supranta, kuri informacija yra svarbiausia tekste, paaiškina, kaip ją surasti.	<p>Informacijos, glūdinčios tekste, ieškoma, atsakant į klausimus (kas? kur? kada? kaip? ir kt.).</p> <p>Įvairiais būdais mokomasi kuo tiksliau suvokti, apie ką tekstas, kuo jis įdomus ar naudingas.</p> <p>Mokiniai kalbasi, diskutuoja, kuo knygos, vadovėliai skiriasi nuo kitų spausdintų leidinių. Bando suprasti, kaip sudaryta knyga. Išsiaiškina, kuo reikšmingas yra knygos autorius, dailininkas, maketuotojas, kas slypi už knygos pavadinimo, kodėl naudinga įsigilinti į knygos pradžioje pateiktą jos turinį ir kaip juo naudotis. Mokomasi susirasti reikiamą temą, tekstą, pratimą, užduotį ar iliustraciją.</p> <p>Mokiniai mokosi vadovautis mokymo priemonėse naudojamais sutartiniais ženklais.</p> <p>Dirbdami grupėse mokiniai aiškinasi, kaip ieškoti informacijos įvairiuose žodynuose, žinynuose, enciklopedijose. Mokomasi naudotis informacinėmis paieškos programomis.</p>
	Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	Paaiškina, iš ko galima numanyti apie teksto turinį.	
	Orientuojasi knygoje. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	Savais žodžiais nusako, kaip rasti informaciją knygoje. Žino, kada ir koku tikslu reikia naudotis žodynais, enciklopedijomis.	
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas			
Siekti išvelgti teksto (grožinio ir negrožinio) vertybes.	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą atsakydamas į klausimą, apie ką šis tekstas.	Supranta, kad teksto temą galima nusakyti vienu sakiniu.	Mokiniai mokosi apibendrinti teksto informaciją ir trumpai suformuluoti temą, atsakydami į klausimą, apie ką šis tekstas. Iš pradžių mokomasi apibendrinti dalį teksto, o vėliau ieškoma formuluotės, kuri apibendrintų viso teksto tematiką. Mokiniai ieško savų atsakymų ir juos pateikia. Jei nuomonės

	Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu pažįstamu kontekstu.	Supranta, kad vertybes gali parodyti veikėjų poelgiai, pasakotojo apibendrinimai, paaiškinimai.	išsiskiria, tai – puiki proga padiskutuoti, pasidalinti nuomonėmis, pasimokyti argumentuoti savo atsakymus. Aptariant klasėje ar savarankiškai perskaitytus tekstus aiškinamasi, kaip tekstas padeda pažinti save ir kitus, kas ir kodėl svarbu kūrinio veikėjams, ką jie laiko vertingais dalykais.
--	---	---	---

3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė

Domėtis įvairiais tekstais, noriai skaityti, siekti kuo daugiau sužinoti.	Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką.	Paaškina, iš kur sužinojo, kada ir kur vyksta veiksmas.	Nagrinėdami tekstą mokiniai mokosi suprasti kūrinio sandarą (visumą ir smulkesnes detales: veikėjai, laikas, vieta, kalbinė raiška ir kt.). Svarbu matyti visų elementų visumą ir ryšius. Diskutuojama, kaip vienas įvykis ar poelgis gali nulemti kitą, mokiniai mokosi paaškinti įvykio, poelgio priežastį ir / ar pasekmę, kai priežastis tekste aprašyta greta įvykio ar poelgio, susieti faktus ir įvykius priežasties – pasekmės (jei...tai) ryšiais. Apibendrinant visi teksto elementai susiejami ir formuluojama pagrindinė mintis: ką svarbaus norėjo autorius pasakyti, o kas svarbu man kaip skaitytojui. Tekstų analizė organizuojama įvairiais būdais: dirbant individualiai ir grupėse, atsakant į klausimus, tam tikroms teksto dalims formuluojant klausimus ir pan. Mokinių pokalbiai organizuojami panašiai kaip ir mokytojo su mokiniais. Tačiau mokiniai neturi tikslo fiksuoti vienas kito skaitymo pažangos, gilintis į vienas kito skaitymo įgūdžius, polinkius ir pan. Mokiniai tiesiog keičiasi informacija – vyksta abiejų pusių nuomonių, įspūdžių mainai. Po skirto laiko skaitymui tylomis mokiniai pasiskirsto po du ar tris ir kalbasi apie skaitomas knygas. Kad pokalbiai vyktų sklandžiai, mokytojas gali pateikti orientyrus.
	Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, aptaria jų veiksmus.	Įvardija, kas gali būti veikėjai (žmonės, gyvūnai, daiktai, išgalvoti subjektai).	
	Palygina tekste aprašytus aiškiai panašius ar skirtingus objektus (veikėjus, daiktus), poelgius, faktus.	Supranta, kad veikėjai, daiktai, įvykiai gali turėti panašumų ir / ar skirtumų.	
	Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaškina iliustracijų sąsajas su tekstu.	Supranta, kad tekste pateikiamos vaizdinės priemonės vartojamos tikslingai.	
	Skiria aiškiais požymiais pasižyminčius grožinį ir negrožinį tekstus. Pagal išorinius požymius skiria prozos ir poezijos kūrinius.	Įvardija grožinių ir negrožinių tekstų paskirtį, ryškiausius išorinius požymius (grafinė forma, ilgumas).	

3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus

Džiaugtis savo skaitymo patirtimi, dalijantis įspūdžiais su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais, patirti skaitymo malonumą.	Atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba.	Supranta, kad tekstuose ne viską reikia suprasti pažodžiui.	<p>Mąstydami ir pasakodami, kokius vaizdus regi skaitydami kūrinį, mokiniai ugdo si vaizduotę, lavina fantaziją.</p> <p>Mokiniai skatinami laisvai, nevaržomai dalintis savo patirtimi, mintimis, įžvalgomis. Interpretuodami literatūrinius siužetus, neišvengiamai juos sieja su gyvenimo patirtimi. Taip jie mokosi suvokti, kad tikrovė gali būti labai įvairi, kad knygoje glūdi gili išmintis, kad iš jų galima daug ko pasimokyti. Siekiama suprasti, kad fantazija nuo tikrovės skiriasi.</p> <p>Svarbu, kad mokiniai dalintųsi savo įžvalgomis, drąsiai reikštų nuomonę. Diskutuojama, kad interpretuojant tekstą negali būti vienos nuomonės, kad kiekviena nuomonė yra vertinga, tik ji turi būti argumentuojama, pagrindžiama.</p>
	Išsako įspūdį, patirtą skaitant kūrinį, paaiškina grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas.	Supranta, kad teksto supratimas priklauso nuo kiekvieno turimos patirties.	
	Įvardija ir paaiškina grožinio teksto nuotaiką (linksni, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai).	Supranta, kad kūriniai gali sukelti skirtingas nuotaikas.	
	Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko.	Supranta, kad kiekvienam skaitytojui gali patikti skirtingi dalykai.	
3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką			
Pasitikėti savo skaitymo patirtimi ir noriai išsakyti nuomonę apie perskaitytą tekstą.	Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, iliustracijas, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi.	Supranta, kad kiekvienas gali turėti savo nuomonę apie tekstą.	<p>Mokiniai aptaria, kas jiems patinka ar nepatinka skaitomuose tekstuose, mokytojas klausdamas skatina teiginius pagrįsti teksto medžiaga, mokiniai lygina perskaitytą tekstą su anksčiau skaitytais panašaus pobūdžio tekstais ir paaiškina, kuris tekstas labiau atitinka jų kaip skaitytojų lūkesčius ir kodėl.</p> <p>Mokiniai mokosi atskirti, kurie iš aprašytų įvykių yra autoriaus išgalvoti, o kurie – tikri. Mokomasi pagrįsti, argumentuoti savo nuomonę ir vertinimus.</p> <p>Mokiniai, mokytojo skatinami, pasako, ko nesupratę. Mokomasi patiems ieškoti atsakymų į kilusius klausimus, neaiškumus (įsiskaitant į tekstą dar kartą, ieškant papildomos literatūros) arba pasiklausiant draugų, mokytojo, suaugusiųjų.</p>
	Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	Žino, kad kai kurie aprašyti įvykiai būna tikri, o kai kurie – išgalvoti.	
	Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas.	Įvardija, kas tekste pateikta aiškiai ir kas buvo neaišku.	

3.8. Taikyti skaitymo strategijas			
Siekti pažinti savo skaitymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Siekdamas suprasti, apie ką tekste bus kalbama, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	Paaishkina, kaip antraštės, schemas, paveikslėliai ir pan. padeda suprasti tekstą.	Mokiniai mokosi prieš pradėdami skaityti bendrais bruožais susipažinti su tekstu – perskaityti antraštę, paantraštes, permesti akimis iliustracijas, pažiūrėti, ar po tekstu nėra nuorodų, pastabų ir pan. Jei mokiniui skaityti sekasi sunkiau, mokytojas ieško tinkamos mokymosi pagalbos: parenka mažesnės apimties, lengvesnį tekstą ar siūlo mokiniams skaitymo kompensavimo strategijas. Atsižvelgiant į mokymosi situaciją, gali būti taikomos įvairios kompensavimo strategijos: parentos emocijų raiška (spėjimai, gestai), kognityvinės, kai remiamasi bendru žinojimu, teksto struktūra, lingvistiniais raktais (pvz., jeigu žino žodžius gatvė, šviesoforas, supranta, kad tekstas yra apie miestą) ir pan. Mokantis kompensavimo strategijų tinka įvairūs mimikos žaidimai, kryžiažodžiai, improvizavimas ir pan. Geriau skaitantiems mokiniams pasiūloma sudėtingesnė literatūra, įvairesnės, sunkesnės užduotys.
	Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba.	Žino, kad skaitant tekstą vertėtų prisiminti, kas jau yra žinoma, suprasta.	
	Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	Nurodo, kaip elgtis ko nors nesupratus.	
	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius suaugusiųjų padedamas, naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	Žino, kas gali padėti išsirinkti norimą skaityti knygą.	
4. Rašymas			
4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes			
Suprasti rašymo prasmę, naudą, galimybes ir pajusti teikiamą džiaugsmą, malonumą.	Supranta ir paaishkina, kuo rašymas prasmingas jam pačiam ir kitiems. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, dalindamasis jausmais.	Nusako, kam reikalingas mokėjimas rašyti. Pateikia pavyzdžių, ką jis gali mokėdamas rašyti ir ko negalėtų, jeigu nemokėtų rašyti.	Mokiniai kalbasi, diskutuoja apie raštą, aptarinėja įvairius informacijos perdavimo būdus (ženklus, piešinius, hieroglifus, simbolius, skaitmenines technologijas ir kt.). Samprotauja, kaip žmonės gyventų, jeigu neturėtų rašto, o informaciją perduotų kaip pirmakščiai žmonės – piešiniais ir simboliais. Arba kaip žmonės gyventų, jeigu visai nebūtų jokių ženklų ir simbolių. Mokiniai patys daro

			išvadas, išsiaiškina, kad svarbu ne tik parašyti tekstą, bet ir stengtis, kad skaitytojas jį tinkamai suprastų.
4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją			
Vertinti rašymą kaip veiklą, teikiančią galimybę kūrybiškai reikštis kuriant prasmingą, įdomų rašytinį tekstą, dalintis mintimis, jausmais, nuomone su kitais.	Sukuria rišlų kelių sakinių tekstą.	Nusako, kaip parašyti tekstą: susieti kelis sakinius bendra mintimi/ tema.	Sukurama psichologiškai saugi, maloni mokymosi aplinka, kurioje mokiniai laisvai, drąsiai, kūrybiškai kuria rašytinį tekstą: informacines žinutes, laiškelių, kvietimus, skelbimus, reklaminius pranešimus ir pan. Kurti rašytinius tekstus – kelių sakinių pasakojimus, aprašymus, informacinius tekstus – mokiniai mokosi įvairiais būdais: atsakydami į klausimus, pagal paveikslėlius, naudodami klasės veikėją (žaislą ar daiktą), perskaitytą pavyzdį, sugalvodami panašių situacijų. Galima pasinaudoti IKT teikiamomis galimybėmis. Mokantis kurti pasakojimą rašomi trumpi atpasakojimai. Mokiniai rašydami mokosi atsižvelgti į tikslą, situaciją ir adresatą (bendraamžis ar suaugęs, giminaitis ar svetimas žmogus ir pan.). Mokiniai mokosi rašyti trumpus aprašymus naudodamiesi pagalbine medžiaga (vaizdo, garso, lytėjimo), kuri padėtų vaizdžiai, išraiškingai apibūdinti daiktą ar reiškinių (koks jis: didelis, mažas, pūkuotas ir pan.; kaip atrodo: kokios ausys?, kokia uodega?, kokios spalvos kailis? ir pan.). Mokiniai mokosi samprotauti, formuluoti paaiškinimus, įrodymus atsakydami į klausimus kaip?: Kaip nueiti iki mokyklos? Kaip pasigaminti pieno kokteilį? ir pan.; kodėl?: Kodėl ryte reikia keltis? Kodėl lyja lietus? ir pan. Tai galėtų būti kelių žingsnių instrukcijos, kad mokiniai suprastų paaiškinimų paskirtį. Šiuo atveju natūraliai integruojama lietuvių kalba ir kitos ugdymo sritys (pasaulio pažinimo, matematikos ir kt.). Aptaria, diskutuoja, kodėl reikia rašyti aiškiai, taip, kad būtų suprstas. Mokiniai pateikia pavyzdžių, kada ir kodėl jie neperskaitė, kas parašyta ir kas tada atsitiko. Siūloma įsivaizduoti, kas gali nutikti nesupratus instrukcijos, recepto, kvietimo, kelionės maršruto aprašymo ir t.t. Mokiniai patys padaro išvadas.
	Savarankiškai arba naudodamasis pagalbine medžiaga kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	Nurodo, kad pasakojimas gali būti apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius.	
	Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią kuria informacinį tekstą, pateikdamas esminę informaciją.	Paaiškina, kad žinutė, kvietimas, skelbimas padeda perduoti informaciją. Nurodo, ką svarbu paminėti informaciniame tekste.	
	Naudodamasis pagalbine medžiaga aprašo objektą (daiktą, gyvūną ir kt.).	Nurodo, ką svarbu paminėti aprašyme.	
	Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą.	Įvardija, kam reikalingi paaiškinimai.	
	Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	Paaiškina, ko reikia, kad skaitantysis jį suprastų.	
4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus			
Rašant tekstą atsižvelgti į teksto visumos, struktūros ir stiliaus reikalavimus.	Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga –	Nurodo, kad pasakojimas turi struktūrinės dalis. Paaiškina, kad teksto pavadinimas padeda	Mokiniai nagrinėja spausdintus tekstus, kitų ir / ar pačių mokinių sukurtus kūrinus, kuriuose yra visos struktūrinės teksto dalys. Atskiras struktūrinės dalis gali pasižymėti kitos spalvos rašikliu (pieštuku). Mokiniai kuria įvairius pavadinimus kuriam nors tekstui, taip suprasdami, kad tam pačiam tekstui galima sukurti ne vieną, o kelis skirtingus pavadinimus.

	veiksmo vystymasis – atomazga).	suprasti, apie ką tekste kalbama.	<p>Aiškinasi, kas būtų, jeigu informaciniame tekste nebūtų nurodyta reikalinga informacija, pavyzdžiui, data, laikas, vieta ar kreipinys ir kt., ar adresatas teisingai suprastų informaciją.</p> <p>Atlieka įvairias pratybas, padedančias suprasti, kuo skiriasi pavieniai žodžiai nuo rišlaus sakinio; pavieniai sakiniai nuo rišlaus teksto.</p> <p>Mokiniai iš pavienių sakinių sudaro tekstą; išsiaiškina, kad tekste sakiniai turi būti susiję bendra mintimi, tema.</p> <p>Mokytojas skaitydamas sakinius parenka tinkamą intonaciją, kuri padėtų nustatyti, koks ženklas yra sakinio gale. Mokiniai tam pačiam sakiniui bando parinkti skirtingus skyrybos ženklus (intonacijas) ir aiškinasi, kodėl reikalingas klausukas, šauktukas, ką jie padeda perteikti.</p> <p>Mokiniai mokosi rašyti aprašymus pradžioje nusakydami bendrą įspūdį apie objektą (daiktą, gyvūną ir kt.): koks jis?, o tada aprašydami detales: kaip atrodo?. Galima pasitelkti įvairius daiktus, piešinius, nuotraukas, kad vaikai kuo aiškiau suprastų, kuo pasižymi aprašomas objektas, kuo jis skiriasi nuo kitų.</p>
	Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros, kai yra suteikiama pagalba.	Įvardija laiško struktūrinės dalis.	
	Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	Nusako, kad aprašant objektą reikia parašyti, koks jis ir kaip atrodo.	
	Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	Nurodo, kad mintys yra užrašomos sakiniiais. Skiria rišlų tekstą nuo pavienių sakinių. Įvardija sakinių rūšis, paaiškina, kada jie vartojami.	
4.4. Tinkamai pasirinkti raišką			
Suvokti kalbinę raišką kaip galimybę perduoti žinias, jausmus, išgyvenimus, nuomonę.	Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja vaizdingus žodžius ir posakius.	Paaiškina, kad rašiny bus patrauklesnis, gyvesnis, įtaigesnis, įdomesnis, jei bus pavartoti vaizdingi žodžiai ir posakiai, sinonimai, įdomūs palyginimai ir t.t.	<p>Rašto mokymosi pradžioje mokiniams patariama naudotis pieštukais, nes pieštuku parašytą tekstą lengva taisyti, koreguoti, redaguoti. Taip pat tai suteikia mokiniui saugumo pojūtį: žinodamas, kad galės bet kada pataisyti, jis nebijos drąsiau reikšti mintis, parašyti sudėtingesnę sakinį ar frazę, panaudoti sudėtingesnės rašybos žodį.</p> <p>Mokiniai padedant mokytojui išsiaiškina, kad lietuvių kalba turtinga vaizdingų žodžių ir posakių, patys renka pavyzdžius, pristato juos klasės draugams, argumentuodami, kodėl jiems tas žodis ar posakis patiko, pasirodė įdomus, kokiame sakinyje / tekste būtų galima jį panaudoti. Prieš rašydami tekstą mokiniai sudaro panašios reikšmės žodžių sąrašą, kuriuo vėliau naudojami.</p> <p>Mokiniai nagrinėja pavyzdžius, kai tas pats tekstas parašytas su vis kitokiais vaizdingais žodžiais, posakiais. Aiškinamasi, kaip tekstas pasikeičia. Plėsdami žodyną mokiniai gali žaisti įvairius žodyną turtinančius žaidimus: asociacijų, anagramų, šaradų ir pan.</p> <p>Mokiniai nagrinėja pavyzdžius, kuriuose ryškus kalbinės raiškos skirtumas tarp teksto, parašyto vaikui ir suaugusiam. Aptaria šių tekstų kalbą.</p>
	Rašo tekstą siedamas sakinius, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	Nusako, kodėl rašytinėje kalboje reikia sieti sakinius, nuosekliai plėtoti mintį, vengti pasikartojimų.	
	Stengiasi laikytis kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą.	Paaiškina, kaip skirsis kalba rašant tekstą vaikui ir suaugusiam.	

4.5. Laikytis kalbos normų			
Pažinti kalbos pagrindus, laikytis kalbos normų, saugoti lietuvių kalbą.	Rašo nesudėtingą tekstą laikydamasis 1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	Nurodo, kaip rašyti žodžius ar sakinius (iš išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų).	Mokiniai išsiaiškina, kad laikytis kalbos normų turime ne tik tam, kad suprastume vienas kitą, bet ir kad puoselėtume ir saugotume lietuvių kalbą. Mokiniai mokosi rašyti ir skaitydami: įsidėmi rašybą, nagrinėja įvairius skaitomame tekste pastebėtus žodžių rašybos atvejus, aiškinasi, kodėl taip rašome. Atskirti trumpuosius, ilguosius balsius, priebalsius mokiniai mokosi (iš)dainuodami žodžius, sukurdami gestus (ženklus), kurdami asociacijas ir pan.
	Laikydamasis kalbos normų rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	Nurodo, kad rašyti aiškiai reikia dėl to, kad kiti suprastų. Pabrėžia, kad rašant ranka, kompiuterio, telefono klaviatūra būtinai reikia laikytis kalbos normų.	Mokiniai nagrinėja įvairius savo ir kitų ranka parašytus tekstus, kartu su mokytoju aptaria rašyseną. Nagrinėjami kompiuterio šriftai, aiškinamasi, kam jų reikia, kuriam tekstui kuris šriftas labiausiai tinka. Mokomasi rašyti tekstus kompiuterio, telefono ir kitų informacinių komunikacinių priemonių klaviatūra, laikantis kalbos normų, aiškinasi, kodėl reikia rašyti taisyklingai.
4.6. Taikyti rašymo strategijas			
Siekti pažinti savo rašymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Rašo tekstą pagal planą, kai yra suteikiama pagalba, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.	Įvardija, kad sukurti nuoseklų ir rišlų tekstą padeda planas, veiksmažodžių grandinė, raktiniai žodžiai ir kt.	Mokiniai mokosi rašyti tekstą iš anksto apgalvodami bent kelis kūrybinio darbo etapus: temos, idėjos apmąstymą, pasirinkimą, medžiagos rinkimą, planavimą, rašymą pagal pasirengtą planą, perskaitymą / peržiūrėjimą, redagavimą, skelbimą. Mokosi atsižvelgti į mokytojo / tėvų / klasės draugų pastebėjimus, komentarus. Mokiniai turi žinoti kūrybinio darbo etapus, antroje klaseje jau galėtų atsižvelgti bent į keletą etapų, tačiau reiktų prisiminti, kad vaikai yra skirtingi ir kiekvienam jų priimtinas vis kitas kūrybos būdas. Mokiniai supažindinami su skirtingais būdais (rašymas pagal planą, veiksmažodžių grandinės, raktinių žodžių, atskirų minčių užrašymas, minčių žemėlapis ir pan.), tačiau jie patys pasirenka tą būdą, kuris jiems yra tinkamiausias.
	Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	Žino susitartus dalykus, kaip patobulinti savo tekstą.	Mokiniai pratinami galvoti apie tai, ką rašys, ką rašo, skaityti, ką parašė, taisyti, koreguoti, redaguoti savo rašinį. Mokosi sudaryti paprasčiausią rašinio planą: išsikelti klausimus pasirinktai temai ir į juos atsakyti rašydami tekstą; rašyti / kurti nuoseklų tekstą pagal paveikslėlius; naudotis raktiniais žodžiais, veiksmažodžių grandine ir pan.

17¹.7. Turinio apimtis. 1–2 klasės. Šiame papunktyje apibrėžiama visų kalbinės veiklos sričių – klausymo (garsinio teksto suvokimo), kalbėjimo (sąskaitinio teksto kūrimo, minties reiškinio žodžiu), skaitymo (skaitymo technikos, teksto suvokimo), rašymo (rašymo technikos, teksto kūrimo) – turinys ir jo apimtis. Atskira dalimi pateikiamas kalbos sandaros pažinimo pagrindų turinys, svarbus formuojant elementarų kalbinį raštingumą. Ugdymo procese kalbos sandaros pažinimo pagrindai integruojami į visas kalbinės veiklos sritis.

17¹.7.1. Klausymas:

17¹.7.1.1. Klausymo paskirtis ir tikslai. Aiškinamasi, kodėl reikia atidžiai klausytis. Aptariami esminiai klausymosi tikslai: sužinoti, išmokti, suprasti kitus.

17¹.7.1.2. Klausymosi veiklos pobūdis. Mokomasi tinkamai išklausti ir suprasti kalbantįjį. Mokomasi iš klausos atpažinti ir tiksliai išgirsti lietuvių kalbos garsus, žodžius. Mokomasi bendraujant klausytis ir išgirsti vienas kitą, laikytis kalbos etiketo ir bendradarbiavimo (komandinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

17¹.7.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, supažindinantis su aktualiais tradicinės ir moderniosios Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekstais. Klausymui pasirenkami nesudėtingos struktūros monologiniai ir dialoginiai skirtingo pobūdžio tekstai: kasdieniai pokalbiai, informaciniai pranešimai, instrukcijos, dalykiniai, tautosakos ir grožinės literatūros tekstai.

17¹.7.2. Kalbėjimas:

17¹.7.2.1. Kalbėjimo tikslai. Mokomasi suprasti kalbėjimo paskirtį ir teikiamas galimybes, komunikuoti įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu). Aptariama, kokiais tikslais, kodėl žmonės kalbasi: siekia sudominti, pasidalyti, apsieisti informacija arba nuomonėmis, ieško informacijos, žinių, bendrauja.

17¹.7.2.2. Kalbėjimo veiklos pobūdis. Bendraudami įvairiose kalbinėse situacijose, pratinasi naudotis tinkamomis kalbinės raiškos priemonėmis, vartoti žodžius ir jų junginius, kuriais kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsakoma į klausimus, atsisveikinama, dėkojama bendraamžiams ir suaugusiems. Mokiniai mokosi išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus, nepertraukti kalbančiųjų. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo ir bendradarbiavimo (grupinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

Pratinamasi dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, bendraujant išsakyti ir išgirsti vienas kitą, perduoti tikslią informaciją kitam asmeniui. Pasakojama pagal pavyzdį, pateikiamus klausimus, įvairius paveikslėlius. Aptariama kalbėjimo turinys ir forma, mokomasi apmąstyti, ką atliko gerai, kas nepasisekė, kaip kitą kartą galėtų pagerinti savo kalbėjimą.

Mokomasi tikslingai vartoti įvairias kalbinės raiškos priemones, verbalinę kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis, suprantamai tarti lietuvių kalbos garsus žodžiuose: balsius, dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Mokomasi nustatyti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai ištarti žodį (žodžius), taisyklingai intonuoti tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.

17¹.7.2.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sąskaitinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami sąskaitiniai aprašomojo tipo tekstai, aiškinamasi, kokia aprašymo paskirtis, kada jo gali prireikti, mokomasi pateikti bendrą vaizdą ir detales. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, bandoma ją pagrįsti. Aptariama monologinio teksto paskirtis, kokiose situacijose reikia jį naudoti, kuo jis skiriasi nuo pokalbio. Mokiniai mokosi tikslingai dalyvauti pokalbiuose.

17¹.7.3. Skaitymas:

17¹.7.3.1. Skaitymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti skaityti, kaip dažnai ir ką skaito vaikai ir suaugusieji.

17¹.7.3.2. Skaitymo technika. Garsai. Raidės. Praktiškai susipažįstama su lietuvių kalbos garsais ir jų ženklais – raidėmis, aiškinamasi garso ir raidės ryšys. Skaitydami grožinius ir negrožinius tekstus mokiniai nuolat tobulina skaitymo įgūdžius, skaitoma balsu ir tyliai.

17¹.7.3.3. Tekstų atranka. Skaitomi vertingiausi, kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) grožinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai. Skaityti klasėje parenkami ar savarankiškai skaityti rekomenduojami tekstai atitinka mokinių amžių, poreikius ir interesus, skatina motyvaciją skaityti.

17¹.7.3.3.1. Skaitoma ir aptariama: grožinių tekstų apie 70 proc. turinio apimties (tautosakos – apie 10 proc., lietuvių klasikų kūrinių vaikams – apie 10 proc., lietuvių šiuolaikinių autorių kūrinių vaikams – apie 20 proc., pasaulio vaikų literatūros klasikų kūrinių – apie 20 proc., pasaulio šiuolaikinės literatūros kūrinių vaikams – apie 10 proc.); negrožinių tekstų apie 30 proc.: publicistiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai.

Programoje pateikiama tik privaloma literatūra. Ji suprantama kaip tekstai (ar jų ištraukos), kurie skaitomi ir aptariami pamokose. Jie sudaro tik dalį mokymosi medžiagos. Renkantis kitus tekstus remiamasi šiam mokinių amžiui rekomenduojamų skaityti kūrinių sąrašais.

17¹.7.3.3.2. Privaloma literatūra:

Pasirinktos pasakos apie gyvūnus ir buitinės pasakos (pvz., iš knygos Gulbė karaliaus pati).

Pasirinkti padavimai (atitinkamo etnografinio regiono).

P. Mašiotas. Kai aš mažas buvau arba Pajūriais pamariais.

V. Tamulaitis. Skruzdėlytės Greitutės nuotykių.

K. Kasparavičius. Trumpos istorijos ar kitas pasirinktas kūrinys.

A. Matutis. Pasirinkti eilėraščiai.

Vytė Nemunėlis. Pasirinkti eilėraščiai.

R. Skučaitė. Pasirinkti eilėraščiai.

J. Degutytė. Pelėdžiuko sapnas.

D. Bisetas. Aukštyn kojom.

O. Proisleris. Vaiduokliukas ar kitas pasirinktas kūrinys.

Dž. Rodaris. Pasakos telefonu arba Džipas televizoriuje.

17¹.7.3.3.3. Skaitant įvairius tautosakas, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi įžvelgti juose autorių išmonę, kalbos turtingumą ir grožį. Mokomasi suprasti ir skirti pasaką, dainą, mįslę, skaičiuotę, pamėgdžiojimą, eiliuotą ir neeiliuotą kūrinį. Įgyjami literatūros pažinimo pradmenys, išmokstama tikslingai vartoti literatūros sąvokas (kūrinys, mįslė, pasaka, eilėraštis, apsakymas, rašytojas, pavadinimas, dailininkas, iliustracija).

Skaitant įvairius negrožinius tekstus (straipsnius, informacines žinutes, skelbimus, instrukcijas, receptus, sąrašus, gamtos objektų ir reiškinių aprašymus ir kt.), mokomasi šiuose tekstuose išskirti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką. Pratinamasi rasti reikiamą informaciją šio amžiaus vaikams skirtuose žodynuose, enciklopedijose, internete ir kitur.

17¹.7.3.4. Skaitytojo ugdymas. Mokiniai ugdomi pomėgį skaityti bei sąmoningo skaitytojo gebėjimus: orientuotis knygų įvairovėje, pasirinkti savo amžiui ir skaitymo gebėjimams tinkamą knygą, periodinį leidinį, tinkamai elgtis su knyga, pasidomėti, kas yra knygos autorius, dailininkas, pratintis vertinti leidinio išvaizdą ir turinį.

17¹.7.4. Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas):

17¹.7.4.1. Rašymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji.

17¹.7.4.2. Rašymo technika. Nagrinėjami pasirinkti rašytinių raidžių ir jų junginių pavyzdžiai, mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lietuvių kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti kompiuterio, telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai.

17¹.7.4.3. Garsinė analizė. Nagrinėjami žodžiai (kuriuose nėra priebalsių asimiliacijos) garsais. Lyginami žodžiai, kuriuose yra i – y, u – ū, e – è, ie – è, uo – o, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.

17¹.7.4.4. Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai. Susipažįstama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi parašyti sakinį bei neilgą tekstą: sakinį pradėti didžiąja raide, pabaigoje parašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, rašyti teksto pavadinimą, pirmą teksto sakinį pradėti toliau nuo krašto.

17¹.7.4.5. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;

žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;

daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;

daiktavardžių vienaskaitos vietininką, kurių galūnė yra -e, -yje, -ėje, -oje, -uje;

žodžius su minkštumo ženklu, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius;

žodžius su e – è;

žodžius su priebalse j;

žodžius su dvibalsiais (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo) (ie, ei, au, ui, ai, uo);

žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be priebalsių supanašėjimo);

žodžius su priebalsių samplaikomis;

žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose;

žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus. Mokomasi parašyti savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;

įsidėmėtinus rašybos žodžius²: ąsotis, ažuolas, mįslė, žąsis, mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis;

sakinį pradėti rašyti didžiąja raide;

sakinio pabaigoje rašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją.

17¹.7.4.6. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu, iš pradžių derinant paskirus žodžius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniiais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių. Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniiais, taikomi 1–2 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojant perskaitytą pavyzdį, naudojant kito teksto pradžią arba pabaigą, pagal kartu su mokytoju sudarytą planą (ar be jo).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti pasakojimą rašomas atpasakojimas (autorius teksto iki 50 žodžių), atitinkantis perskaitytą / girdėtą tekstą; atsižvelgiama į klausimus arba planą.

---

² Mokiniai, besimokantys tautinių mažumų mokyklose, turi išmokti ir kai kuriuos kitus dažnai vartojamus lietuvių kalbos žodžius ar žodžių formas, kurių rašybą verta tiksliai įsidėmėti, pavyzdžiui, *mėnuo, šuo, šunys, diena, pienas, vežti, piešti* ir kt.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užsirašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada įvyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

Aprašymo rašymas. Mokomasi naudojantis pagalbine (vaizdo, garso, lytėjimo) medžiaga aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Aprašyme pateikiamas bendras objekto vaizdas (koks jis?) ir išorinės detalės (kaip atrodo?).

Paaiškinimo rašymas. Mokomasi naudojantis pavyzdžiu parašyti kelių sakinių paaiškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

17¹.7.5. Kalbos sandaros pažinimas³:

17¹.7.5.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvibalsiai. Dalyvaujant praktinėje veikloje (klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrybų (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus ir pan.) įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Praktinėje veikloje susipažįstama su visais lietuvių kalbos garsais (ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais). Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Elementariai susipažįstama su lietuvių kalbos garsine sandara: balsiais, priebalsiais, dvibalsiais. Susipažįstama su sąvokomis: kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis. Susipažįstama su minkštai tariamų priebalsių žymėjimu – priebalsių minkštumo ženklu i. Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus (ilguosius, trumpuosius balsius, panašiai skambančius priebalsius k – g, t – d, p – b, s – z, š – ž, dvibalsius ie, uo), taisyklingai kirčiuoti.

17¹.7.5.2. Žodis. Žodžiai, reiškiantys veiksmus, daiktų, jų požymių pavadinimus. Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. Susipažįstama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės), gyvūnų vardais, vietovardžiais (miesto, kaimo, kuriame gyvena, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Analizuojami tekstai, jų sakiniai, žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu ir dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti pabaigą; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pvz., gėlė – gėlelė, bitė – bitininkas, eiti – išėiti, gražus – negražus ir pan.). Praktiškai susipažįstama su žodžio skiemeniu.

17¹.7.5.3. Sakinys. Sakinių įvairovė; žodžių ryšiai sakinyje. Praktinėje veikloje susipažįstama su sakinių įvairove, mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausama. Mokomasi tinkamai intonuoti šiuos sakinius. Nagrinėjant neilgus teksto sakinius mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje.

17¹.7.5.4. Tekstas. Tekstas ir pavieniai sakiniai, pasakojimo sandara. Formuojamas sakinio ir žodžio santykio suvokimas: tekstas sudarytas iš sakinių, sakinys – iš žodžių. Susipažįstama su teksto pavadinimu. Aiškinantis 6–8 metų vaikams suprantamų tekstų turinį, mokomasi pasakyti, apie ką tekste kalbama. Susipažįstama su paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo (užuomazga), kas atsitiko (veiksmo vyksmas), kaip įvykis baigėsi (atomazga).

17¹.7.5.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)⁴:

³Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtujų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

⁴Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiamą kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamą vardažodžių vietininku,rieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevertojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių autoriams.

17^{1.8}. Pasiekimų vertinimo požymiai. 1–2 klasės.

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių dalyko žinių ir supratimo, kalbinės veiklos sričių gebėjimų bei vertybinių nuostatų ugdymosi kokybiniai aprašai. Jais vadovaujama priimant sprendimus apie mokinių pasiekimus ir daromą pažangą.

Lygiai		Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys				
Žinios ir supratimas		Žinios ir supratimas – paviršutiniški, fragmentiški: mokinys atgamina įsimintą informaciją, atpažįsta kai kurias sąvokas, priimtus susitarimus ir taisykles, tačiau dar negeba adekvačiai vartoti sąvokų, nuosekliai laikytis susitarimų ir taisyklių.	Žinios suprastos ir taikomos: mokinys supranta ir daugeliu atvejų tinkamai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, daugeliu atvejų jų laikosi.	Žinios išsamios ir sistemingos: mokinys supranta ir tiksliai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, sistemingai jų laikosi.
Gebėjimai	Klausymas	Klausosi paviršutiniškai, mokytojo padedamas atpažįsta girdėtą informaciją, pasako, apie ką buvo kalbama; ne itin atidžiai klausosi pašnekovo, ne visada adekvačiai	Klausosi dėmesingai, supranta pagrindinę grožinių ir negrožinių tekstų informaciją; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus; išklausęs sakinį tekstą,	Klausosi, naudodamasis klausymosi strategijomis (metodais), išgirsta ir supranta ne tik svarbiausią informaciją, bet ir praturtina ją asociacijomis; atidžiai klausosi kito, nepertraukia, supranta pagrindines

	reaguoja į šio pastabas, klausimus, prašymus. Išklauses sakinį tekstą mokytojo padedamas padaro elementarias išvadas, pakomentuoja išgirstą informaciją, išsako savo nuomonę, Klausydamasis kartais išgirsta tarties, kirčiavimo klaidas; nutuokia, ko neišgirdo ar nesuprato, bet nesugeba pasitikslinti.	nusako temą, daro tiesiogines išvadas, komentuoja išgirstą informaciją, išreiškia savo nuomonę; klausydamasis išgirsta ir įvardija neįprastus tarties, kirčiavimo atvejus; įvardija, ko neišgirdo ir / ar nesuprato; moka pasitikslinti klausdamas.	išsakomas mintis; išklauses sakinį tekstą komentuoja, interpretuoja išgirstą informaciją, daro apibendrintas išvadas, išreiškia savo vertinimą, klausydamasis išgirsta daugumą tarties, kirčiavimo netikslumų; nurodo, ko neišgirdo ir / ar nesuprato, paaiškina, kas sutrukdė, moka pasitikslinti, perfrazuodamas mintį.
Kalbėjimas	Kalba stengdamasis nuosekliai plėtoti mintį, atsižvelgti į komunikavimo situaciją, ir adresatą, laikytis mandagaus bendravimo susitarimų. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, bando klausti, atsakyti, bet ne visada klausimus ir atsakymus suformuluoja tinkamai. Mokytojo padedamas perduoda esminę informaciją. Pasakoja įvykius, nuotykius pagal pateiktą planą ar paveikslėlius. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Mokytojui padedant tobulina savo kalbėjimo gebėjimus.	Kalba nuosekliai plėtodamas mintį, atsižvelgia į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą; laikosi mandagaus bendravimo susitarimų, bet ne visuomet pasirenka tinkamas kalbos priemonės. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, išsako savo nuomonę. Perduoda informaciją, paprašytas ją patikslina, paaiškina. Raiškiai, vaizdžiai pasakoja. Apibūdina objektus (išskiria visumą ir detales, kai yra suteikiama parama). Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, moka pasitaisyti. Taiko mokytojo nurodytas kalbėjimo strategijas, padedamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne, tinkamai pasinaudoja gautais patarimais.	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę. Tiksliai perduoda informaciją, taikydamas mokytojo pasiūlytus būdus ir priemones. Nuosekliai, vaizdžiai pasakoja, siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales. Paaiškina laikydamasis nurodyto principo. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, klausiamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne, kodėl, mokytojo padedamas padaro išvadas, kaip galėtų tobulinti savo gebėjimus.

	Skaitymas	Yra įvaldęs elementarius skaitymo įgūdžius: skaito žodžiais, sakiniais, supranta, ką perskaitė. Skaitydamas lengvai suprantamus tekstus, randa aiškiai pateiktą informaciją, atsakydamas į klausimus, atskleidžia elementarų teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, pagrindinį įvykį, pagrindinį veikėją. Daro nesudėtingas išvadas: nurodo aiškiai atpažįstamą temą. Pasako savo nuomonę apie tekste vaizduojamus įvykius, poelgius remdamasis asmenine patirtimi.	Skaito sakiniais, supranta ką perskaitė, randa svarbiausią informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, svarbesnius įvykius, įvardija ir trumpai apibūdina veikėjus. Interpretuoja ir daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: nusako teksto temą, aptaria įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo tiesiogiai tekste įvardytas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą ar tekste vaizduojamus įvykius, poelgius remdamasis asmenine patirtimi.	Skaitydamas randa svarbiausią informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, aptaria įvykius, įvardija ir apibūdina veikėjus. Interpretuoja ir daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: suformuluoja teksto temą, aptaria įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo nesunkiai atpažįstamas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą ar tekste vaizduojamus įvykius, poelgius, nuomonę, mėgina pagrįsti remdamasis asmenine patirtimi ir aiškiai tekste pateikta informacija.
	Rašymas	Naudodamasis pagalba rašo kelių sakinių tekstą, kurio turinys iš dalies atitinka nurodytą temą ir užduotį. Tekste stinga rišlumo, nuoseklumo, dėl to tekstą gali būti sunku suprasti. Galima numanyti teksto struktūrinės dalies buvimą (dažniausiai veiksmo vyksmą). Rašydamas tekstą vartoja neutralius žodžius ir frazes. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais. Daro nemažai sisteminių bei atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Mokytojo padedamas bando taisyti savo darbą.	Rašo kelių sakinių gana rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį, adresatą. Mokytojo padedamas pasirenka tinkamą raišką. Pasitaiko nuoseklumo trūkumų. Teksto struktūros laikosi iš dalies (gali nebūti kurios nors teksto struktūrinės dalies arba jos turėti trūkumų). Mintis užrašo sakiniais. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais, kartais vartoja klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. Kartais pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Daro kai kurias sistemines bei atsitiktines klaidas iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Dažniausiai savarankiškai bando taisyti savo darbą.	Rašo kelių sakinių rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį, adresatą. Tekstas gana nuoseklus. Elementariai laikomasi teksto struktūros (galima pastebėti visų struktūrinių teksto dalių apraiškas). Mintis užrašo sakiniais. Rašo tekstą tiesioginiais sakiniais, kartais savarankiškai vartoja klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius. Dažnai savarankiškai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Gali pasitaikyti viena kita atsitiktinė klaida iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų, akivaizdūs apsirikimai. Taiso savo darbą.

Nuostatos	Mokytojo paragintas domisi lietuvių kalba, jos vartojimu; siekia išgirsti ir suprasti, kas kalbama, stengiasi aiškiai reikšti savo mintis; paragintas ieško įdomesnių, vertingesnių knygų; suvokia, kad skaitymo, rašymo, kalbėjimo, klausymo gebėjimus reikia tobulinti.	Yra nusiteikęs domėtis lietuvių kalba, jos galimybėmis, išskirtinumu, savitumu; stengiasi girdėti ir suprasti, kas kalbama; siekia aiškiai, tiksliai, savitai reikšti mintis žodžiu ir raštu; nori pasirinkti ir skaityti įdomias, vertingas knygas; stengiasi nuolat tobulinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	Labai domisi lietuvių kalba, jos savitumu, išskirtinumu, vartojimo galimybėmis; stengiasi girdėti ir adekvačiai suprasti, kas kalbama, siekia reikšti mintis ne tik aiškiai ir tiksliai, bet vaizdžiai, raiškiai, sklandžiai; savo iniciatyva ieško trokštamų knygų; savarankiškai tobulina ir turtina savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.
------------------	---	--	---

17¹.9. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 3–4 klasės.

Šiose lentelėse pateikiami mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. Pasiekimą sudaro vertybinė nuostata, gebėjimas, žinios ir supratimas. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą objektą, veiklą, jų nusiteikimas atitinkamai priimti informaciją, mąstyti ir veikti. Gebėjimai – tai žinių, patirties ir įgimtų gabumų panaudojimas pažinti, spręsti problemas, veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir kaip, koku būdu žinojimą ir supratimą turėtų parodyti (pvz., įvardija, nusako, ir pan.). Žinios ir supratimas – būtinos prielaidos gebėjimams bei vertybinėms nuostatomis susiformuoti. Ugdymo gairėse pateikiama siūlymų, kaip organizuoti ugdomąją veiklą, lanksčiau ir tikslingiau pasirinkti mokymo(si) metodus, užduotis, mokymosi medžiagą. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Klausymas			
1.1. Suprasti klausymosi paskirtį ir naudą			
Vertinti klausymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių sužinoti, bendrauti, dalyvauti visuomeniniame gyvenime.	Supranta ir paaiškina, kad klausymas padeda suprasti, mąstyti, bendrauti su kitais.	Įvardija, kad mokėjimas klausytis padeda įgyti žinių, skatina mąstyti, įsivaizduoti, kurti, padeda susikalbėti, telkia ir vienija bendruomenę ir tautą.	Mokiniai diskutuoja apie tai, kaip klausydamiesi ir kalbėdami žmonės gali bendrauti. Išsiaiškinama, kad klausymas žadina mąstymą, plėtoja vaizduotę, fantaziją, sukelia emocijas, jausmus.
1.2. Aktyviai klausytis ir suprasti informacijos turinį			
Atidžiai išklausyti ir suprasti klausomą	Klausosi sąmoningai, dėmesingai, tikslingai atrenka informaciją.	Įvardija svarbiausią informaciją, išskiria kai kurias detales.	Mokiniai atlieka įvairias užduotis, padedančias lavinti tiek bendrąjį (pagrindinės minties), tiek atrankinį (svarbiausios informacijos), tiek detalųjį klausymosi informacijos supratimą.

informacija, pašnekovą.	Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis.	Supranta, kad žmonės kalba skirtingai: skiriasi jų tarimas, kalbėjimo tempas, balso tonas.	Įsklausius tekstą mokomasi tikslingai (pasitikslinti, paprašyti paaiškinti ir pan.) formuluoti įvairius klausimus skirtingiems adresatams. Mokomasi įsiklausyti į sakininę informaciją, perteikiamą skirtingu greičiu, balso tonu. Klausomasi įvairių kalbėtojų (vaikų ir suaugusiųjų, aktorių, žurnalistų, laidų vedėjų ir kt.). Mokiniai atlieka įvairius dėmesio sukaupimo pratimus (klausantis išgirsti tam tikrus garsus, žodžius, frazes).
	Klausydamasis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, skiria faktus ir išmonę.	Įvardija aiškiai išsakyta pagrindinę klausomo teksto mintį, nusako požymius, pagal kuriuos skiriasi grožinis ir negrožinis tekstai.	Atliekami kalbos intonacijos (iškilminga, neutrali, pajuokianti ir pan.). atpažinimo sakytiniame tekste pratimai. Mokiniai klausosi jiems aktualių grožinės literatūros, tautosakos bei informacinių tekstų, pateiktų skirtingais būdais: garso ir vaizdo įrašai, knygos, animaciniai, kino filmai, spektakliai, ir atlieka klausymosi užduotis.
1.3. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, tinkamai reaguoti			
Gerbti kito nuomonę, laikytis kalbos etiketo, klausymosi kultūros.	Bendraudamas atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reagoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.	Žino, kad norint dalyvauti pokalbyje ir tinkamai reaguoti, reikia išgirsti ne tik pašnekovo mintis, bet ir suprasti jo tikslus, pajusti nuotaiką, mandagiai bendrauti.	Atliekant įvairias užduotis mokomasi išgirsti ir suprasti, kas, kam, kaip ir kodėl taip kalba. Tokios užduotys skatina vaikus įsiklausyti į kalbėtojų tikslus (informuoti, įtikinti, nuslėpti, pameluoti ir t.t.). Klausomasi oficialių ir neoficialių pokalbių, atpažįstami mandagumo posakiai, aiškinamasi, diskutuojama, kokiose situacijose reikia mandagaus, draugiško supratingumo, pašnekovo palaikymo neverbalinėmis priemonėmis: žvilgsniu, mimika, gestais ir pan. Klausydamiesi, kalbėdamiesi, mokiniai stengiasi leisti pašnekovui išsakyti savo mintis, nepertraukti. Mokomasi, kaip išklausti kitą, parodyti, kad toleruojama ir vertinama kiekviena nuomonė, kaip klausančiajam savo elgesiu parodyti pagarbą pašnekovui.
	Klausydamasis rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi klausymosi susitarimų.	Paašškina, kaip klausantis rodyti susidomėjimą, kodėl reikia laikytis susitarimų.	
1.4. Įsklausius tekstą, interpretuoti, daryti išvadas			
Suprasti, kad kiekvieno žmogaus išvalgos yra vertingos.	Atskleidžia pagrindinę tekste išsakytą mintį, išsako savo nuomonę, vertinimą, susieja teksto dalis, daro apibendrinančias išvadas.	Įvardija, kaip galima nusakyti pagrindinę mintį. Nurodo, kokios yra teksto dalys.	Mokiniai atlieka su klausymu susijusias užduotis, kuriomis siekiama išmokyti išskirti ir nusakyti pagrindinę mintį, padaryti apibendrinančias išvadas, išsakyti savo nuomonę, požiūrį apie išgirstą tekstą. Mokiniai kalbasi, diskutuoja, dalijasi mintimis apie tai, kas klausomame tekste buvo svarbu, kas patiko, nepatiko, paaiškinti, kodėl.

	Paaiškina, kaip supranta perkeltine reikšme vartojamus teksto žodžius ir / ar frazes.	Supranta, kad tekste tam tikri žodžiai ar posakiai gali būti suprantami netiesiogiai.	<p>Mokiniai mokosi įžvelgti priežasties – pasekmės ryšį, rasti panašumų, skirtumų, sudėlioti, paaiškinti įvykių, veiksmų nuoseklumą.</p> <p>Klausantis teksto praktikuojamasi išgirsti netikėtų, raiškių, vaizdžių apibūdinimų, palyginimų, sugretinimų, išsiaiškinti jų reikšmę, pabandyti su jais sudaryti sakinius, frazes.</p> <p>Aiškinamasi, kuo vertingi tekste pavartoti perkeltinės prasmės žodžiai ir posakiai. Išklauius tekstą, mokiniai prašomi nurodyti, kokius perkeltinės reikšmės žodžius, posakius jie išgirdo.</p>
1.5. Vertinti išgirstą informaciją			
Reikšti savo nuomonę pasitikint savimi, neįžeidžiant kitų.	Kritiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan.	Nurodo, kodėl reikia mokėti įvertinti išgirstos informacijos teisingumą, patikimumą, naudingumą.	<p>Mokiniai skatinami klausant skirti argumentuotą, pagrįstą informaciją nuo nepagrįstos, tikrus faktus nuo fantazijų, išmonės, atskirti svarbias ir nereikšmingas teksto detales.</p> <p>Mokiniai mokosi įvertinti klausomą informaciją remdamiesi nurodytais ar pačių pasiūlytais kriterijais (pvz., ar tai galėjo nutikti, kur ir kada galėtume šia informacija pasinaudoti ir pan.).</p> <p>Mokiniai skatinami išgirsti, kaip individualiai žmonės taria. Pasiūloma įsiklausyti į tarmiškai šnekančiųjų kalbėjimą. Bandoma atpažinti, iš kurio etnografinio krašto gali būti kilęs kalbantysis.</p> <p>Mokiniai klausosi kitų ir savo kalbos įrašų, aptaria juos tarties taisyklingumo aspektu, radę klaidų, jas ištaiso. Mokytojo padedami, aiškinasi, kas padeda ar trukdo taisyklingai ištartį garsus.</p>
	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.	Įvardija, kaip vertinti informaciją pagal susitartus kriterijus.	
1.6. Taikyti klausymosi strategijas			
Tobulinti savo klausymosi gebėjimus.	Įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojami jam žinomais būdais tai išsiaiškinti.	Nurodo, ko nesuprato (pagrindinės minties, priežastinių ryšių, konkrečių detalių ar pan.) ir dėl kokių priežasčių (dėl neatidumo, išsiblašymo, garso kokybės, klausomo teksto sudėtingumo, painumo).	<p>Mokytojas inicijuoja klausymosi ir girdėjimo pratybas: klausomasi tylaus, pernelyg garsaus, itin sudėtingo teksto pavyzdžių. Mokiniai turėtų patys prieiti prie išvadų, dėl kokių priežasčių klausantis buvo sunku suprasti. Mokymosi veiklos turėtų įpratinti mokinius nebijoti perklausti pašnekovą, tikslintis, ką jis norėjo pasakyti, aiškintis tol, kol abiems bus iki galo aišku, kad susikalbėta.</p> <p>Mokomasi klausytis aktyviai: suprasti kalbėtoją, jo tikslus ir emocijas, žodžiais, akių kontaktu ir gestais leisti kalbėtoju suprasti, kad jo klausomasi ir suprantama, ką jis sako, pasižymėti svarbiausią informaciją. Mokiniai mokosi rodyti dėmesį (pvz., Taip, Tęsk, Aha ...), empatiją (pvz., Šeik, kad prastai jautiesi. Kas nutiko? , Aš</p>
	Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir	Įvardija keletą aktyvaus klausytojo bruožų	

	domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją.	(pvz., atidumas, domėjimasis, žodinis ir nežodinis bendravimas).	pastebėjau, kad...), savais žodžiais išsakyti tai, ką kalbėtojas sako, rodydami savo supratimą (pvz., Taigi, kaip aš suprantu, tai, kas vyko, buvo ...?), vartoti pritarimo teiginius (pvz., galvos linktelėjimu, žodžiais: Pritariu... Gerai ... Nuostabu ... ir pan.), apibendrinti (pvz., Jei aš supratau teisingai, ... Taigi, ar jūs turėjote omenyje... Pažiūrėkime, ar aš supratau teisingai...).
2. Kalbėjimas			
2.1. Suprasti kalbėjimo paskirtį, teikiamas galimybes			
Siekti suprasti kalbos, kaip bendravimo ir žmonių suartinimo priemonės, vertę.	Argumentuotai paaiškina, kad kalbėjimasis svarbus ne tik bendrauti, dalintis mintimis, jausmais, sumanymais, bet ir vienyti Lietuvos gyventojus.	Nurodo svarbiausias kalbėjimo funkcijas.	Mokomasi praktiškai pajauti kalbėjimo vertę. Mokiniai su mokytoju aptaria, kurios kalbėjimo funkcijos svarbiausios, pvz., bendrauti ir bendradarbiauti, pasidalinti patirtimi, perteikti informaciją. Aptariama, kaip kalba mus suartina, buria į bendruomenes. Mokiniai skatinami ugdytis pasitikėjimą savimi: stebimi kalbantieji, analizuojama, kada pasitikima savo jėgomis, iš ko tai matoma; mokiniai praktikuojasi kalbėti kito vardu, pasirinkus vaidmenį ir pan. Atliekamos įvairios užduotys, kurios moko žodžiais paskatinti kitus, pvz., sudaromas skatinamųjų (drašinančių) žodžių ir posakių sąrašas, modeliujamos įvairios situacijos. Mokomasi mandagiai nepritarti, argumentuotai išsakyti savo nuomonę, pateikti pavyzdžių.
	Siekdamas efektyviau komunikuoti, tikslingai ir atsakingai naudoja informacines komunikacines technologijas.	Paaiškina, kokios naudojimosi informacinėmis komunikacinėmis technologijomis galimybės ir pavojai, ką reiškia naudotis atsakingai.	
2.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą			
Bendraujant su kitais nusiteikti būti mandagiam, tolerantiškam, neįžeisti, neįskaudinti kitų, mandagiai išsakyti savo nuomonę.	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja dialoge (pokalbyje, diskusijoje, iš anksto pasirengus – debatuose), tinkamai	Paaiškina, kuo skiriasi dialoginė ir monologinė kalba. Paaiškina, kas yra debatai, kaip juose dalyvauti. Supranta, kad norint tiksliai ir įtaigiai išsakyti	Mokomasi ne tik kalbėtis (dialoginė kalba), bet pratinamasi ir kalbėti viešai: prieš klasę ar kitą auditoriją pasakoti, aiškinti, pristatyti surinktą informaciją, aptarti perskaitytą knygą, matytą spektaklį, specialiai pasirengus kalbėti kokiame nors renginyje atsižvelgiant į adresatą ir situaciją. Mokomasi, atsižvelgiant į adresatą, sekti pasaką, sakmę, padavimą ar kt. Pokalbiams pasirenkamos mokiniams artimos ir aktualios temos: mokyklos gyvenimo problemoms spręsti ar siekiant kitų dalyko

	naudojasi neverbalinės kalbos galimybėmis.	savo nuomonę, norą, pageidavimą, paliepiamą ir kt., reikia parinkti tinkamus žodžius, intonaciją, mimiką, gestus.	mokymosi uždavinių (pvz., rengiantis kurti tekstą, aptariant perskaitytus kūrinius). Mokymo ir mokymosi būdai turėtų padėti įsitraukti į diskusiją visiems mokiniams (pvz., diskusijos pradžiai parenkamas tekstas, kuriame kalbama apie ginčytinus dalykus, priešingi požiūrio aspektai svarstomi poromis, papildomų argumentų ieškoma sugrupavus dvi poras, grupės išvados pateikiamos klasei, aptariama, kodėl nuomonės sutapo ar išsiskyrė). Sudaromos įvairios kalbėjimo situacijos, kuriose mokomasi ramiai kalbėti, tinkamai skatinti kitus, konstruktyviai spręsti iškilusias problemas, konfliktus, mandagiai nepritarti; išklausyti kitą, parodyti, kad vertinama kiekvieno nuomonė. Kuriami dialogai (nebaigtų replikų, pagal schemą, planą ir pan.), rengiami aptarimai įdomiomis, aktualiomis temomis ir mokomasi apibūdinti, palyginti ir įvertinti įvykius, asmenis, jų poelgius, požiūrius; rengiami projektai (pvz., pasakų, pasakojimų ar eilėraščių popietė kitiems mokiniams, tėvams ar kt.). Mokomasi debatuoti radijo ir / ar televizijos laidų, filmų, spektaklių, skaitytų knygų temomis ir pan.; nuomones pagrįsti argumentais. Mokantis pagrįsti, įtikinti svarbu pasirinkti mokiniams artimas temas ir sukurti kuo natūralesnes situacijas. Sudaromos progos pasirengus kalbėtis su draugu, vienam įrodinėjant „už“, kitam – „prieš“, pasiklausyti vieniems kitų, aptarti, ar argumentai visiems suprantami. Siekiama, kad mokiniai suprastų, kaip kalbėjimas priklauso nuo situacijos ir adresato.
	Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja, siekdamas įtikinti.	Paaiškina, kaip reikėtų pasakoti apie įvykius, kaip sudominti klausantįjį. Paaiškina, kaip pasitikrinti, ar klausantysis informaciją suprato teisingai.	
	Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones. Laikosi kalbos etiketo.	Nurodo, kuo skiriasi kalbėjimas klasėje, namuose, svečiuose, teatre, su bendraamžiu ir suaugusiuoju, pažįstamu ir nepažįstamu ir pan.	
2.3. Daryti išvadas, vertinti			
Noriai dalytis patirtimi, ginti savo nuomonę neįžeidžiant kitų.	Kalbėdamas nuosekliai plėtoja pagrindinę mintį, sieja informaciją, daro apibendrinimus bei išvadas, vertina savo ar kitų išsakomas mintis.	Paaiškina, kuo remdamasis sieja informaciją priežasties – pasekmės ryšiais, daro apibendrinančias išvadas.	Mokyti nuosekliai kalbėti padeda planavimo veiklos. Prieš planuojant kalbėjimą mokytojas pasiūlo išklausyti kalbėjimo pavyzdžių ir juos aptarti tikslo, adresato, informatyvumo, aiškumo ir kt. aspektais. Pagal pačių susikurtą ar mokytojo pateiktą planą mokiniai mokosi planuoti kalbos turinį, sisteminti medžiagą, tinkamai ją pateikti. Siekiant palaikyti mokymosi motyvaciją, svarbu išlaikyti specialių kalbėjimo pratybų ir natūralaus bendravimo pusiausvyrą, todėl turėtų būti organizuojamos įvairios kalbėjimo veiklos: kalbėjimas monologu, poromis, grupėmis.
	Reiškia savo nuomonę, ją argumentuoja.	Paaiškina, iš kokių požymių galima atskirti faktus ir nuomones.	

			Mokiniai mokosi vertinti vieni kitų kalbėjimą – aptarti išklaudytos kalbos turinį ir taisyklingumą, nurodant, kas pavyko, ir ką reikėtų tobulinti.
2.4. Tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemonės, laikytis kalbos normų			
Jaustis atsakingu už savo pasakymų tikrumą, aiškumą.	Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).	Paaiškina, kada kalbant daromos pauzės, ką jos reiškia.	<p>Mokiniai mokosi pasakoti nuosekliai, laikydamiesi laiko sekos principo, stengdamiesi įvykius susieti priežasties – pasekmės ryšiais.</p> <p>Prieš mokydamiesi raiškiai pasakoti mokiniai aptaria klausomus (tiesiogiai ir iš įrašų) pasakojimus, aiškinasi, kaip parenkant intonaciją, darant pauzes, pabrėžiant svarbiausią prasminę sakinio vietą (darant loginį kirtį), naudojant nežodines priemones, siekiama įtaigumo.</p> <p>Mokomasi suvokti gestų ir mimikos reikšmę įtaigumui kurti (gali būti aptariami nuotraukose ar vaizdo įrašuose užfiksuoti gestai, parenkamos jiems tinkamos frazės, stebimi kalbantys aktoriai, diktoriai, stebimos televizijos laidos išjungus garsą ir bandant iš gestų ir mimikos suprasti, apie ką kalbama).</p> <p>Mokiniai skatinami kūrybiškai perkonstruoti žinomus pasakojimus, istorijas, parodyti, kaip galima sukurti ir panaudoti tuos pačius žodžius naujuose žodžių junginiuose, kaip „žaidžiant“ žodžiais, gali gimti naujos mintys, vaizdai, asociacijos.</p> <p>Mokomasi taisyklingai tarti, kirčiuoti, intonuoti. Klausomi taisyklingos tarties įrašai. Atkreipiamas dėmesys į kalbėjimo intonaciją, balso stiprumą, mokomasi išvengti balso tono monotonijos.</p> <p>Mokiniai, pasinaudodami informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (telefonais, diktofonais, kompiuteriais) daro savo kalbų įrašus ir analizuoja savo bei kitų kalbą, mokosi pastebėti kalbos normų pažeidimus, ieško geriausių taisyklingumo variantų.</p> <p>Mokiniai diskutuoja apie dabartinę lietuvių kalbos padėtį, mokytojo padedami aiškinasi, ką reiškia, kad lietuvių kalba yra valstybinė, kas atsitiktų tautai, visuomenei, jeigu ji neturėtų piliečius vienijančios valstybinės kalbos.</p>
	Nuosekliai, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas įvykių priežastis ir pasekmes. Pasakodamas tiksliai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).	Paaiškina, kodėl reikia pasakoti nuosekliai. Nurodo, kad kalbant raiškiai, įtaigiai, galima įvairiai paveikti klausantį: įtikinti, sužavėti, pradžiuginti, pralinksinti, net įteigti, suviloti ir pan.	
	Pasirenka tinkamą raišką siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti.	Savais žodžiais nusako, kaip supranta aiškų, įtaigų kalbėjimą.	
	Daugeliu atvejų taisyklingai tarti, kirčiuoja žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.	Paaiškina, kodėl reikia laikytis kalbos normų, kaip pasitikrinti, jeigu dvejoja dėl kirčiavimo ar tarimo taisyklingumo.	
	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tiksliai juos vartoja	Paaiškina, kuo skiriasi žodinga ir skurdaus žodyno kalba. Pasako keletą neseniai sužinotų žodžių ar terminų, nurodo, kur jie vartojami.	

	įprastose ir naujose situacijose.		
2.5. Taikyti kalbėjimo strategijas			
Stengtis pažinti savo ir kitų kalbinius gebėjimus ir juos tobulinti, norėti mokytis iš kitų.	Mokytojo padedamas apmąsto savo kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.	Paaiškina, kuo vertingas kalbėjimo apmąstymas.	<p>Mokiniam sudaromos galimybės po kalbėjimo veiklų, situacijų aptarti (apmąstyti), kas padeda tinkamai kalbėti, kas kliudo, patarti vieni kitiems, padėti pritaikyti kiekvienam tinkamas kalbėjimo gebėjimų kompensavimo strategijas. Stebint pokalbių įrašus, analizuojama, kas buvo pasakyta tiksliausiai, įtikinamai, kada paklausta mandagiausiai bei ką ir kaip būtų galima tobulinti (įterpti tam tikrų posakių, maloniai kreiptis, tiksliai paklausti ar paprašyti, aiškiai atsakyti ir pan.).</p> <p>Mokiniai atlieka užduotis, skatinančias apmąstyti ir išsiaiškinti, kodėl kartais nepavyksta vieniems kitų suprasti. Aiškinamasi sakininių tekstų nesupratimo priežastys ir padariniai.</p> <p>Klasėje ar grupėje susikuriamos klausymosi ir kalbėjimo taisyklės ir mokomasi jų laikytis.</p> <p>Mokiniai išbando įvairias sakinio teksto kūrimo, sakymo ir kompensavimo strategijas.</p> <p>Mokiniai diskutuoja, aiškinasi, kaip kalbant galima improvizuoti. Praktikuojamasi įprastus žodžius, posakius, mintis kūrybiškai persakyti, perkurti.</p>
	Naudojasi kompensavimo strategijomis: perfrazuoti mintį, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.	Nurodo, kaip elgtis nežinant žodžio, nemokant išsakyti minties.	
3. Skaitymas			
3.1. Suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes			
Vertinti skaitymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių patirti skaitymo malonumą, prasmingų išgyvenimų, ugdytis vaizduotę, mokytis.	Supranta ir paaiškina skaitymo vertę ir svarbą žmogui, tautai ir kultūrai.	Įvardija keletą skaitymo vertės aspektų (pvz., ugdo vaizduotę, padeda sužinoti, informuoja, sudaro galimybę pajusti ir išgyventi tai, ką išgyveno kiti, padeda mokytis).	<p>Mokiniai kalba apie savo skaitymo interesus ir įpročius, mokytojas padeda mažiau motyvuotiems skaityti mokiniams ir jų tėvams išsiaiškinti priežastis ir suteikia paramą.</p> <p>Mokytojas pabrėžia, kad skaitymas – ne tik būtina, naudinga, bet ir maloni veikla, kuria svarbu dalytis su kitais. Į mokymosi veiklas įtraukiami mokinių pasiūlyti tekstai. Mokiniai įvairiomis formomis dalijasi skaitymo patirtimi (įspūdžiais, kilusiomis mintimis, asociacijomis), individualiai ir grupėmis pristato savarankiškai perskaitytas knygas, rengia vaikams skirtų knygų aptarimus.</p> <p>Mokytojas planuoja mokymosi veiklas taip, kad padėtų mokiniams suprasti, jog ne tik skaityti, bet ir kalbėtis apie tekstus įdomu ir prasminga, kad jų pačių ir kitų (suaugusiųjų ir bendraamžių) pateikiamos išvalgos gali padėti geriau suprasti skaitomą tekstą.</p>
	Mokytojo, bibliotekininko, tėvų padedamas renkasi kūrinius, ugdančius	Supranta, kas lemia kūrinio vertę.	

	asmenybę, stiprinančius kultūrinę, pilietinę savimonę ir savivertę.		Kad mokiniai patirtų emocijų, estetinių išgyvenimų, grožiniai kūriniai raiškiai skaitomi mokytojo, klausomasi meninio skaitymo įrašų.
3.2. Skaityti ir suprasti įvairaus pobūdžio tekstus			
Mokymąsi skaityti suvokti kaip sau prasmingą.	Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito sąmoningai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.	Paaškina, kaip sklandus skaitymas, taisyklinga tartis, tinkama intonacija padeda geriau suprasti tekstą. Paaškina skyrybos ženklų reikšmę teksto skaitymui ir suvokimui.	Mokiniai mokosi sklandžiai ir tiksliai skaityti įvairius tekstus. Jie skaito garsiai ir tyliai, savarankiškai ir kartu su kitais (mokiniai kartu mokosi skaitymo būdų ir aptaria skaitomus tekstus, ieško tinkamiausio būdo nežinomam žodžiui išsiaiškinti). Mokiniai ne tik atsako į mokytojo klausimus ir tuojau pat gauna grįžtamąjį ryšį, bet ir patys užduoda klausimus, susijusius su tekstu, kitiems skaitytojams, mokytojui, kelia klausimus sau ir bando į juos atsakyti. Geresniam teksto suvokimui pasitelkiamos grafinės ir semantinės schemas (pvz., teksto žemėlapiai), kai skaitytojai grafiškai pavaizduoja perskaitytas mintis. Organizuojamos mokymosi veiklos, kurių metu mokiniai išmoksta remtis teksto struktūra tam, kad geriau įsidėmėtų turinį (pvz., pasakojimo struktūros schema). Įvairiais būdais pareiškdami nuomonę apie grožinės literatūros kūrinius ir kitus tekstus, jie parodo, kad supranta teksto esmę ir nurodo savo prioritetus. Norėdami nustatyti tinkamus informacijos šaltinius ir juose rasti reikiamą informaciją, jie pasitelkia abėcėlės žinias.
	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, supranta jų turinį, suformuluoja teksto ar jo dalies apibendrinimą.	Atpasakoja tekstą ar jo dalį nurodytu būdu (detaliai, glaustai). Išvardija tekste aprašytus įvykius chronologine tvarka.	
3.3. Rasti ir suprasti informaciją			
Geranoriškai bendradarbiauti, ieškoti ir gauti pagalbos iš kitų asmenų bei ją suteikti, randant reikiamos informacijos.	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją (konkrečias mintis, faktus, įvykius, duomenis).	Nurodo būdus, padedančius rasti informaciją tekste: greita peržvalga, reikšminis žodis, grafinė ir vaizdinė medžiaga.	Mokydami rasti ir tiksliai atrinkti informaciją mokiniai nustato reikalingos informacijos vietą, peržvelgdami turinį, antraštes, remiasi reikšminiais žodžiais. Kad informacijos paieškos nebūtų savitikslės, mokytojas numato ir paaškina mokiniams, kaip sukaupta informacija bus panaudota kitiems (rašymo, kalbėjimo, kitų dalykų mokymosi) gebėjimams ugdyti. Tikslingai naudojasi katalogais, enciklopedijomis, žinynais, žodynais. Aptarus žodynų, žinynų, įvairių enciklopedijų, vaikams skirtos periodinės spaudos paskirtį, kartu su mokytoju mokiniai
	Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz.,	Nusako, kokiais tikslais gali būti skaitomi grožiniai ir negrožiniai tekstai.	

	sužinoti, pritaikyti, kurti).		renkasi ar kuria būdus (schemas, įvairių formų lenteles) medžiagai klasifikuoti. Aptaria, ar surinkta informacija yra susijusi su tema, tinkamai suklasifikuota. Mokiniai skatinami lankytis bibliotekoje, mokytojo, bibliotekininko padedami, mokosi pasirinkti knygas, kartu su mokytoju, draugais, tėvais ieškoti informacijos enciklopedijose, žodynuose, žinynuose. Rinktis knygas skatina įdomių ištraukų skaitymas, iliustracijos, knygų aptarimas, knygų šventės, mugės.
	Orientuojasi knygoje, pagal turinį randa reikiamą tekstą. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.	Nurodo keletą informacijos paieškos būdų: nurodant autorių, knygos ar leidinio pavadinimą, temą. Paaiškina, kada naudojamos žodynais, enciklopedijomis.	
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas			
Susitelkti į esminius dalykus, įžvelgti kūrinio vertybes.	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, aiškiai tekste nusakytą pagrindinę mintį. Įvardija aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą.	Savais žodžiais paaiškina, kas yra teksto tema (apie ką tekstas) ir pagrindinė mintis (kas norima pasakyti).	Mokiniai mokosi atpažinti kūrinio temą, keldami klausimą „Apie ką yra šis tekstas?“ ir ieškoti atsakymo į klausimą „Kas tekstu pasakyta?“, kad suformuluotų pagrindinę kūrinio mintį. Kad atpažintų temą, mokiniai pratinami pastebėti pasikartojimus, atkreipti dėmesį į pavadinimą. Pokalbiuose apie grožinius tekstus mokytojas pabrėžia vertybinį literatūros aspektą, galimybę pažinti save ir kitus. Mokytojo vadovaujami mokiniai aptaria veikėjų būsenas, poelgių motyvus ir pasekmes, aiškinasi, kokius dalykus kūrinio veikėjai laiko vertingais, svarbiais, lygina kūrinio vertybes su savosiomis.
	Aptaria lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.	Savais žodžiais nusako, kuo tekstas yra pamokantis.	
3.5. Aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė			
Smalsauti, domėtis, noriai skaityti įvairius tekstus, siekti išsiaiškinti jų prasmę.	Aptaria aiškiai įvardytą ir / ar numanomą veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą.	Įvardija veiksmo laiką / laikus ir pasakojimo laiką. Skiria tikrovišką ir fantastinę veiksmo vietą.	Skaityti ir aptarti pasirenkami tekstai, kurie atitinka mokinių suvokimo galimybes. Kad suprastų tekstą, mokiniai turi turėti tam tikrų žinių ar patirties, susijusios su skaitomo teksto turiniu ir forma. Jei skaitomi sudėtingesni tekstai, mokytojas suteikia reikiamą paramą, pvz., paaiškina nežinomus žodžius, teksto sandaros ypatumus, skaitoma dalimis ir aiškinamasi kartu. Skaitant per pamoką organizuojama trijų etapų skaitymo veikla (prieš skaitant, skaitant, perskaičius). Mokytojas vadovauja klasės diskusijai, pateikia atvirojo tipo klausimų, kurie skatina mokinius daryti išvadas, jas pagrįsti kūrinio medžiaga, dalintis įžvalgomis
	Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius, mintis.	Įvardija pagrindinius ir antraeilius (epizodinius) veikėjus. Supranta, kaip veikėjų gali charakterizuoti jo poelgiai, išvaizda, vardas/	

		pavardė/ pravardė, kitų veikėjų atsiliepimai.	vieniems su kitais. Pateikus klausimą svarbu suteikti mokiniams laiko pamąstyti, apgalvoti atsakymą. Mokiniai mokosi atskirti esminę informaciją ir detales (pvz., skirtingai pažymėdami). Mokytojas mąstydamas balsu demonstruoja, kaip jis, kaip skaitytojas, pasitikrina, ar išvada apibendrina visą tekstą, ar tik jo dalį. Mokymosi veiklos turėtų padėti mokiniams suprasti ir struktūruoti mokymosi medžiagą, išskirti svarbiausią informaciją, idėjas, suprasti santykius, ryšius, prisiminti svarbiausius dalykus. Mokytojas galėtų pasinaudoti grafinių tvarkyklių metodu, tinkamu įvairaus amžiaus, polinkių bei poreikių mokiniams nagrinėti įvairaus pobūdžio medžiagą. Pvz., pasakojimo planas (pasakojimo žvaigždė) – tai grafinė tvarkyklė, kuri padeda mokiniams savarankiškiau ir sąmoningiau analizuoti pasakojimus remiantis pasakojimo struktūros žiniomis. Ja naudodamiesi mokiniai supranta, kad kruopšti pasakojimo elementų analizė nėra savitikslių, ji padeda suprasti teksto prasmę. Be to, mokiniai išmoka remtis pasakojimo struktūra patys kurdami tekstus. Panašiai galima pasinaudoti ir įvairiomis veikėjų stebėjimo grafinėmis formomis. Mokantis palyginti gali padėti Venno diagrama. Grafiniai mokymosi medžiagos vaizdavimo būdai ypač veiksmingi dirbant su teksto suvokimo sutrikimų turinčiais ir vizualiojo mokymosi stiliaus vaikais. Naudojant šį metodą mokiniams reikėtų suteikti didesnę paramą: pademonstruoti, kaip jos naudojamos, pateikti pradėtą pildyti schemą ir pan.
	Palygina tekste aprašytus objektus (veikėjus, daiktus, reiškinius), poelgius, faktus, nuomones.	Supranta, kad lyginami objektai aptariami tuo pačiu požiūriu. Paaiškina, kaip dažniausiai reiškiamą nuomonę: tiesiogiai, pavadinimu, paskutiniu teksto sakiniu.	
	Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai, frazės), tikslumo (pvz., išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pvz., schema, piešinys).	Atpažįsta tekste kalbinės raiškos priemones: palyginimus, pakartojimus, epitetus, ir paaiškina jų paskirtį.	
	Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto ypatumus, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinčius.	Žino keletą esminių grožinio ir negrožinio teksto bruožų.	
3.6. Interpretuoti skaitomus tekstus			
Ieškoti savo santykio su tekstu, remiantis asmenine patirtimi, dalijantis įspūdžiais su mokytoju, klasės draugais, tėvais, kitais namiškiais.	Paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, remdamasis savo žinojimu, intuicija, patirtimi.	Žino, kad perkeltinė prasmė yra vienas iš esminių grožinio teksto bruožų.	Aptardami savo ir kitų įžvalgas mokiniai išsiaiškina, kad kūrinio supratimą lemia ir skaitytojo patirtis, todėl gali būti skirtingų kūrinio aiškinimų. Svarbu, kad jie būtų pagrįsti tekstu. Mokiniams nuolat primenama, kad daromas išvadas reikia pagrįsti, pateikiant klausimą „Kodėl taip manai (manote)?“ ir skatint mokinius nuolat sau kelti šį klausimą. Dalydamiesi mintimis, potyriais, mokiniai geriau suvokia tekstą bei jo platesnį kontekstą, mokosi atrasti ryšius tarp „ten“ ir „čia“, „seniau“ ir „dabar“, veikėjų elgsenos ir mokinio pozicijos. Dalijantis
	Išsako įspūdį, aptaria grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas siedamas su	Paaiškina, kokią įtaką skaitytojo patirtis gali turėti tekste vaizduojamų situacijų supratimui.	

	savo patirtimi ir žinomais kontekstais.		mokomasi kūrinio idėjas perteikti savais žodžiais, ieškoti naujų prasmų ir jas atrasti. Todėl per pamokas svarbu į skaitomą tekstą reaguoti asmeniškai ir pasidalyti savo reakcija su kitais.
	Apibūdina grožinio teksto nuotaiką ir išsako emocinį savo santykį su tekstu (ką jaučia skaitydamas ir kodėl).	Supranta, kad skaitydami kūrinį žmonės išgyvena skirtingus jausmus.	Mokiniai gali ir savitai, kūrybiškai interpretuoti tekstus: pasekti pasaką, papasakoti padavimą, skaityti vaidmenimis, inscenizuoti, iliustruoti kūrinį ar epizodą. Mokiniai mokosi perteikti kūrinio nuotaiką, prasmę raiškiai skaitydami.
	Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan..	Supranta, kad skirtingiems skaitytojams patinka skirtingi dalykai.	Mokymosi veiklos turėtų padėti formuoti tikram, išgyventam teksto supratimui, kai mokiniai geba „knygines“ žinias sieti su sava patirtimi, rasti ir palyginti panašumus ir prieštaravimus, apmąstyti naują informaciją ir ją pritaikyti praktiškai. Taip kuriamas autentiškas skaitančiojo ir skaitomo teksto santykis, skaitymas tampa prasmingas ir naudingas.
			Mokiniai raginami kelti originalias idėjas, pateikti savitą požiūrį, pažvelgti į situaciją iš netikėtų perspektyvų, kelti originalius klausimus, mokytiis priimti ir vertinti kitokią nuomonę bei požiūrius.
3.7. Vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką			
Noriai dalyvauti aptariant įvairius tekstus, pasitikėti savimi, reikšti savo nuomonę neįžeidžiant kitų.	Išsako savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, kontekstu ir kalbine nuovoka, ją pagrindžia, atskleisdamas, ką laiko vertingiausiu dalyku.	Žino, kad išvadas, daromas skaitant, reikia pagrįsti.	Mokiniai skatinami įvairiais būdais išsakyti savo įspūdžius, nuomonę apie skaitomus tekstus. Jie gali rašyti skaitytojo dienoraščius, laiškus knygų autoriams, veikėjams, skaityti patikusius fragmentus klasės draugams, pristatyti patikusias knygas ar tekstus vieni kitiems ir pan.
	Kritiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.	Paaškina, iš ko galima spręsti apie informacijos patikimumą, pagrįstumą. Supranta, kad ne visų tekstų informacija vienodai patikima.	Mokiniai aptaria, kas jiems patinka ar nepatinka skaitomuose tekstuose, mokytojas klausdamas skatina teiginius pagrįsti teksto medžiaga, mokiniai lygina perskaitytą tekstą su anksčiau skaitytais panašaus pobūdžio tekstais ir paaiškina, kuris tekstas labiau atitinka jų kaip skaitytojų lūkesčius ir kodėl.
	Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas	Naudojasi nurodytu (nurodytais) informacijos žymėjimo būdu (būdais).	
			Labai svarbu, kad mokiniai galėtų reikšti mintis laisvai, spontaniškai, gramatinių klaidų šiame etape nereikėtų taisyti.

	padaeda geriau suprasti konkretų tekstą.		
3.8. Taikyti skaitymo strategijas			
Siekti pažinti save kaip besimokantį ir tobulinti savo skaitymo gebėjimus.	Siekdamas suprasti teksto visumą tikslingai sieja žodinę ir nežodinę (ilustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt.) informaciją.	Supranta, kad nežodinė informacija padeda atskleisti teksto prasmę.	<p>Praktiškai veikdami mokiniai supranta skaitymo proceso (veiksmai prieš skaitant, veiksmai skaitant, veiksmai perskaičius) etapų paskirtį ir įpranta šį supratimą taikyti skaitydami savarankiškai.</p> <p>Prieš skaitant tekstą įvairiais būdais aktyvinamos mokinių turimos žinios ir patirtis: prašoma prisiminti, ką jie žino, mano žiną ta tema, peržvelgti į akis krintančią informaciją (ilustracijas, diagramas, pavadinimą, paantraštes ir pan.), numatyti temą, autoriaus tikslą iš teksto pavadinimo. Skaitant mokiniams pasiūloma, kokiomis strategijomis naudotis, kad galėtų stebėti savo suvokimą: mokiniai pildo lenteles (pvz., žinojau, nauja ir svarbu, neaišku), kurių skilčių pavadinimus mokytojas keičia atsižvelgdamas į skaitymo ir teksto tikslus; braižo „minčių žemėlapius“; pažymi nurodytą informaciją; skaitydami pasakojamojo tipo tekstus numato, kas bus toliau, lygindami savo versijas su kūrinėje pateiktomis.</p> <p>Perskaičius tekstą mokytojo vadovaujami ar kartu su grupės draugais mokiniai aptaria savo užrašus, aiškinasi neaiškias teksto vietas dar kartą skaitydami; sieja tai, kas perskaityta, su pirminėmis išvaizdomis; mokytojas pademonstruoja mokiniams, kaip išsiaiškinti neaiškius žodžius remiantis kontekstu, taikant žodžių darybos žinias.</p> <p>Mokytojas kalbasi su mokiniu individualiai, su grupe mokinių ar visa klase, skatindamas mokinius apmąstyti, kokias strategijas jie taiko sprenddami vieną ar kitą teksto suvokimo problemą (pvz.: Ar iš anksto pateikti klausimai tau padėjo rasti informaciją? Ką darai, kai supranti, kad teksto vieta neaiški?).</p> <p>Mokiniai mokosi kompensavimo strategijų, jog nesutrikę, tekste susidūrę su tokiais kalbos dalykais, kurių nesimokė.</p> <p>Mokantis kompensavimo strategijų tinka įvairūs mimikos žaidimai, kryžiažodžiai, improvizavimas ir pan.</p>
	Savarankiškai sieja tekstą su jau žinoma informacija.	Žino, kad geriau suprasti tekstą gali padėti kita informacija.	
	Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas žinyuose, žodynuose.	Įvardija būdus, kurie padeda patikrinti savo supratimą.	
	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiama galimybėmis skaityti.	Paašškina bibliotekos, kurioje lankosi, taisykles, knygų pasirinkimo būdus.	
4. Rašymas			
4.1. Suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes			
Vertinti rašymą, kaip sau ir visuomenei svarbią veiklą.	Supranta ir paašškina, kuo rašymas prasmingas žmogui ir	Paašškina, kad mokėjimas rašyti vertingas tuo, kad padeda žmogui ir	Aiškinamasi, kad rašymas ne tik skatina mąstyti, plėtoja vaizduotę, kūrybiškumą, žadina emocijas, jausmus, bet ir formuoja, turtina asmenybę, stiprina asmens savivertę, padeda kurtis asmeninei

	visuomenei. Rašo tekstą reikšdamas mintis, perduodamas žinią, siekdamas saviraiškos.	visuomenei bendrauti, dalintis mintimis, reikšti jausmus, tobulėti.	ir tautinei savasčiai. Mokiniai nagrinėja, lygina Lietuvos ir užsienio autorių kūrybą, aiškinasi, kaip autoriai savo kūrinuose perteikia nuotaikas, jausmus, mintis; pasirenka (pasibraukia, pasižymi) pavyzdžių, kuriuos vėliau panaudoja savo rašiniuose. Nagrinėja klasės draugų kūrybinius darbus, stengdamiesi išvelgti, kas jiems labiausiai patiko ir kodėl. Aiškinasi, kuriuo būdu pateiktą informaciją suprasti lengviausia / sunkiausia, kodėl.
4.2. Kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją			
Vertinti rašymą kaip veiklą, teikiančią galimybę kūrybiškai reikštis kuriant prasmingą, įdomų rašytinį tekstą.	Sukuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį.	Nusako, kas būdinga tekstui (sakinį / minčių rišlumas, nuoseklumas, susiejimas).	Prieš rašydami rašto darbus mokiniai nagrinėja įvairių rūšių tekstų (pasakojimo, skelbimo, kvietimo, laiško ir kt.) pavyzdžius. Aiškinasi, kada ir kodėl svarbu panaudoti išmonę, fantazuoti, siekti rašytinės kalbos vaizdumo, paisyti žanro ypatybių, panaudoti eiliuoto teksto elementus, dialoginę kalbą, o kada reikia rašyti lakoniškai, tik esminius dalykus. Mokantys kurti rašytinį tekstą, patartina skirti dėmesio turiniui, temos atskleidimui, minčių aiškumui ir nuoseklumui, taip pat akcentuoti rašinio originalumą, vaizdumą, naujumą, netikėtumą ir t.t. (pvz., kartą per savaitę vaikai rašo kūrybinį darbą, kuriame, pagal išankstinį susitarimą su mokiniais, vertinamas turinys, temos atskleidimas, minčių originalumas ir raiška, o rašybos klaidos toleruojamos (tačiau mokytojui skaitant rašinį, ištaisomos!). Aptariama, kad kūrybiniame darbe svarbiausia autentiška paties pasakotojo raiška, pasakojimo originalumas, naujumas, netikėtumas. Mokiniai aiškinasi, ką būtų svarbu paminėti rašant laišką draugui, seneliams, vaikų žurnalui ar į televiziją. Apie ką tinka rašyti, ką dera parašyti apie save, ko mandagu paklausti? Mokiniai rašydami atsižvelgia į tikslą, situaciją ir adresatą (bendraamžis ar suaugęs, giminaitis ar svetimas žmogus ir pan.). Nagrinėja įvairius pavyzdžius, kai autorius bando papasakoti, informuoti, aprašyti, paaiškinti, išskiria šių tekstų skirtumus. Jeigu reikia raštu perduoti tikslią informaciją, mokiniai rašo informacinį raštelį, kvietimą, skelbimą, SMS žinutę telefonu. Atkreipiamas dėmesys į perteikiamos informacijos tikslumą, lakoniškumą, mokomasi nedaugiažodžiauti, taip pat aptariamos tokiems atvejams tinkamos kalbinės raiškos priemonės.
	Savarankiškai kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. Į pasakojimą įterpia aprašymą.	Nusako, kas yra pasakojimas, bendrais bruožais nusako, kaip jis rašomas. Paaiškina, kad kurti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius gali padėti daiktai, garsai, vaizdai ir kt.	
	Siekdamas perduoti žinią kuria informacinį tekstą, tiksliai ir aiškiai perteikia esminę informaciją ir detales.	Nusako, kodėl informaciniame tekste (žinutėje, kvietime, skelbime), laiške svarbu kuo tiksliau perteikti informaciją. Bendrais bruožais nusako, kuo skiriasi tekstai, rašomi pažįstamam ir nepažįstamam adresatui.	
	Įdomiai, vaizdžiai, išplėtotai aprašo objektus, įvykius, reiškinius.	Paaiškina, kad kurti aprašymą gali padėti daiktai, garsai, kvapai,	

		paveikslėliai, nuotraukos ir kt.	Mokydami rašyti nesudėtingus nurodymus, vaikai gali pasinaudoti įvairiais nurodymais, paaiškinimais ar instrukcijomis (pvz., žaidimo). Su mokytoju aptariama, kodėl laikomasi nurodymų ir kas galėtų nutikti, jeigu jais nebūtų vadovaujama. Vaikai galėtų kurti savo instrukcijas, receptus. Taip pat galima nagrinėti žaidimų instrukcijas ir taisykles.
	Rašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą.	Nurodo, kad siekiant ką nors paaiškinti svarbu kuo tiksliau pasakyti ar parašyti, kaip ir ką daryti.	Mokiniai mokosi rašyti šmaikščiai, emociškai, nuotaikingai – taip, kad skaitantysis būtų pradžiugintas, nustebintas, sujaudintas, prajuokintas. Kuriami humoristiniai rašiniai, parodijos, anekdotai ir t.t. Mokosi tai daryti korektiškai, nesišaipant, nesityčiojant iš kitų. Drauge ugdoma vaikų tolerancija žmonių skirtingumui, „kitoniškumo“ pripažinimas.
	Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas.	Paaškina, kad rašydamas ne tik perduoda žinią, dalinasi jausmais, bet ir teikia džiaugsmą, malonumą skaitytojui.	
4.3. Kurti tinkamos struktūros tekstus			
Gerbti skaitantį stengiantis rašyti taip, kad jam būtų aišku ir suprantama.	Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga).	Paaškina, kodėl svarbu paaiškinti teksto visumą bei jo struktūros reikalavimus. Nusako kiekvienos pasakojimo struktūrinės dalies paskirtį.	Mokiniai nagrinėja įvairių autorių kūrinius (tekstus) ir/ar pačių mokinių sukurtus rašinius, kuriuose yra visos struktūrinės teksto dalys. Taip pat nagrinėjami pavyzdžiai, kai kurios nors struktūrinės dalys nėra arba yra tik jos užuomazgos. Siekdami atskleisti teksto turinį mokiniai savo rašiniams tekstams kuria pavadinimus, kurie atskleidžia teksto temą, kitus, kurie atskleidžia teksto pagrindinę mintį. Taip pat kuria pavadinimus, išreikštus vaizdingu žodžiu ar posakiu, ar patarle. Aiškinasi, kokius pavadinimus pasirinko ir kodėl, kas padeda sukurti skirtingus pavadinimus.
	Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros.	Nurodo informacinio teksto struktūrinę dalį. Paaškina, kodėl svarbu laikytis tokios teksto struktūros.	Nagrinėja informacinio teksto struktūrinę dalį, specifinius informaciniam tekstui keliamus reikalavimus. Mokiniai mokosi rašyti informacinį rašinį pagal iš anksto aptartą struktūrą.
	Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).	Nusako kiekvienos aprašymo struktūrinės dalies paskirtį.	Mokiniai toliau mokosi rašyti aprašymus nusakydami bendrą įspūdį apie objektą: koks jis?, detales: kaip atrodo? ir apibendrinami. Vaikai mokosi išskirti esminius aprašomo objekto bruožus (pvz., aprašydamas įvairių veislių šunis, tos pačios rūšies gyvūnus), kad suprastų, kuo pasižymi aprašomas objektas, kuo jis skiriasi nuo kitų.
	Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Rašo tekstą tiksliai naudodamas	Nusako, kad tekstas yra viena su kita susijusių minčių visuma. Nurodo, kad tekstą sudaro sakiniai,	Mokiniai atlieka įvairias pratimus, padedančias suprasti, kuo skiriasi vienisiniai sakiniai nuo sudėtinių (neįtraukiant sąvokų): nagrinėja mokytojo pateiktus pavyzdžius; tekstuose skirtingomis spalvomis pabraukia minėtų sakinių rūšis; patys rašo tekstus vienisiniais ir sudėtiniais sakiniiais.

	tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.	pastraipos. Nurodo sakinių rūšis pagal sakymo būdą, paaiškina, kada jie vartojami.	
4.4. Tinkamai pasirinkti raišką			
Vertinti kalbinės raiškos svarbą kaip tautinį paveldą, už kurio saugojimą atsakingas kiekvienas žmogus. Laikytis kalbos etiketo.	Rašydamas tekstą tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Rašydamas vartoja sinonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius.	Nurodo, kad perteikti teksto tikslą, jausmus, išgyvenimus, nuomonę, nuotaiką padės tinkamai pasirinkta kalbinė raiška. Pasako vaizdingų žodžių, posakių, sinonimų, palyginimų pavyzdžių.	Su mokiniais aptariama, kad saugodami, puoselėdami lietuvių kalbą išliksime, kaip tauta, ir tai priklauso nuo kiekvieno iš mūsų. Išsiaiškinama, kad lietuvių kalba turtinga vaizdingų žodžių ir posakių. Mokiniai, skaitydami literatūros kūrinius mokosi pastebėti įdomesnius kalbinės raiškos pavyzdžius, aiškina jų reikšmes, argumentuoja, kodėl jiems tas žodis ar posakis patiko, pasirodė įdomus, kokiam sakinyje / tekste galėtų jį panaudoti. Vaikai atlieka praktines užduotis, kai mokytojo pateiktą tekstą praplečia vaizdingais žodžiais ir posakiais, taip pat ir savo sukurtais. Susipažįsta su mokinių kalboje dažniau vartojamų žodžių sinonimais, antonimais, perkeltinės reikšmės žodžiais ir kt. Plėsdami žodyną mokiniai gali žaisti įvairius žodyną turtinančius žaidimus. Rašydami tekstą mokiniai mokosi sieti sakinius, bando pasikartojančius žodžius keisti kitais, panašios reikšmės žodžiais. Mokiniais pateikiamos situacijos, įvestys, į kurias atsižvelgdami rašydami jie turi pasirinkti adresatą ir atitinkamą žodyną. Mokiniai aiškinasi naudojimosi internetu (pvz., savo nuomonės rašymas forumuose) etiketo aspektus.
	Rašo tekstą siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas tinkamus siejamuosius žodžius.	Nusako, kad nuoseklus tekstas padeda skaitančiajam geriau jį suprasti. Paaiškina, kodėl rašytinėje kalboje reikia vengti pasikartojimų.	
	Laikosi kalbos etiketo atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją.	Nurodo, kaip rašant atsižvelgiama į skirtingus adresatus (bendraamžį, vyresnį, pažįstamą, nepažįstamą).	
4.5. Laikytis kalbos normų			
Laikytis kalbos normų, saugoti lietuvių kalbą.	Rašo tekstą laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	Žino, kaip rašyti žodžius ar sakinius (iš išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų).	Gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos mokiniai mokosi atlikdami įvairias užduotis: rašydami įvairių rūšių diktantus, atpasakojimus, kūrybinius darbus; skaitydami tekstus atkreipia dėmesį į tuos rašybos ir skyrybos atvejus, kurių mokomasi. Mokiniai nagrinėja ir skaito įvairius ranka parašytus tekstus (mokytojo, kito suaugusiojo, pvz., tėčio, mamos, močiutės; klasės draugų). Kartu su mokytoju aptaria savo rašyseną.
	Laikydamasis kalbos normų rašo	Nusako, kad rašyti įskaitomai reikia tam, kad	

	įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	kiti suprastų, kas parašyta. Nurodo, kad rašant reikia laikytis kalbos normų.	<p>Taip pat nagrinėja kompiuterio šriftus, aiškinasi, kam jų reikia, diskutuoja, kuriam tekstui kuris šriftas labiausiai tinka. Rašo įvairius tekstus skirtingais šriftais, parenka tekstams įvairias juos papildančias detales (rėmelius, pabraukimus, paryškinius, lenteles, paveikslėlius ir pan.). Rašydami tekstą mobiliųjų įrenginių ir informacinių technologinių priemonių klaviatūra laikosi kalbos normų, aiškinasi, kad rašyti taisyklingai reikia tam, kad išsaugotume savo kalbos tradicijas ir kad kiti suprastų, ką norime pasakyti.</p>
4.6. Taikyti rašymo strategijas			
Siekti pažinti savo rašymo gebėjimus ir juos tobulinti.	Rašo tekstą pagal susidarytą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę, raktinius žodžius ir pan.	Nurodo, kad sukurti nuoseklų ir rišlų tekstą padės planas, veiksmažodžių grandinė, raktiniai žodžiai ir pan.	<p>Mokiniai mokosi sudaryti paprasčiausią rašinio planą: išsikelti klausimus pasirinktai temai ir į juos atsakyti rašant tekstą; rašyti / kurti nuoseklų tekstą pagal paveikslėlius; naudotis raktiniais žodžiais, veiksmažodžių grandine ir pan.</p> <p>Rašydami rašinį vaikai nevaržo savo kūrybiškumo, gali drąsiai keisti, taisyti, koreguoti. Darbą gali aptarti su mokytoju ir, jeigu reikia, dar pakoreguoti, patobulinti. Skaito, analizuoja ir vertina mokinių parašytus rašinius ir įvairių kitų autorių sukurtus rašytinius tekstus. Aptaria, kaip pavyko siekti užsibrėžtų tikslų, ar atsižvelgta į adresatą, ar nenukrypta nuo temos, ar tinkama rašytinio darbo struktūra, ar pakankama apimtis, ar visos struktūrinės dalys tinkamai išplėtos, ar pasirinktos tinkamos kalbinės raiškos priemonės, kaip sekėsi išvengti gramatikos ir kalbos kultūros klaidų, kaip reikėtų patobulinti darbą.</p> <p>Mokiniai toliau mokosi rašyti tekstą iš anksto apgalvodami kūrybinio darbo etapus: temos, idėjos pasirinkimą, medžiagos rinkimą, planavimą, rašymą pagal pasirengtą planą, perskaitymą / peržiūrėjimą, redagavimą, skelbimą. Mokosi atsižvelgti į mokytojo / tėvų / klasės draugų pastebėjimus, komentarus.</p>
	Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taisyti pagal iš anksto susitartus kriterijus.	Nusako, kaip tobulinti rašto darbą.	

17¹.10. Turinio apimtis. 3–4 klasės. Šiame papunktyje nusakomas visų kalbinės veiklos sričių – klausymo (garsinio teksto suvokimo), kalbėjimo (sakytinio teksto kūrimo, minties reiškimo žodžiu), skaitymo (skaitymo technikos, teksto suvokimo), rašymo (rašymo technikos, teksto kūrimo) – turinys ir jo apimtis. Atskira dalimi pateikiamas kalbos sandaros pažinimo pagrindų turinys, svarbus formuojant elementarų kalbinį raštingumą. Ugdymo procese kalbos sandaros pažinimo pagrindai integruojami į visas kalbinės veiklos sritis.

17¹.10.1. Klausymas (sakytinio teksto suvokimas):

17¹.10.1.1. Klausymosi tikslai. Mokiniai mokosi klausytis ir taikyti klausymo strategijas atsižvelgdami į situaciją, tikslą (informacijai gauti, bendrauti, savo malonumui ar kt.), adresantą (ar kalba bendraamžiai, suaugusieji, pažįstami, nepažįstami ir t.t.), klausymosi kokybę (atidžiai, sąmoningai, be išankstinio nusistatymo).

17¹.10.1.2. Klausymosi veiklos pobūdis. Mokiniai mokosi klausytis, dalyvaudami pokalbiuose (dviese, mažesnėje ar didesnėje grupėje), diskusijose, mokosi išgirsti ir suprasti kalbančiojo intenciją, ketinimus. Mokiniai praktikuojasi pokalbio metu atidžiai klausytis ir nepertraukti kalbančiųjų, leisti jiems išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus. Mokomasi, išklausius sakininį tekstą, paaiškinti klausomo teksto, jo dalių sąsajas, vyksmo nuoseklumą, priežastingumą. Sakytinio teksto informaciją mokomasi sieti su nežodine informacija. Atlikdami specialias klausymosi užduotis, praktikuojasi koncentruoti dėmesį, būti atidesni.

17¹.10.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai klausosi įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės literatūros tekstų, pokalbių, girdimų tiesiogiai arba įrašytų naudojant įvairias informacijos ir komunikacijos priemones. Klausomų tekstų turinys aktualus, susijęs su mokiniams pažįstamu ir nepažįstamu kontekstu. Klausymui parinktus tekstus aiškia ir taisyklinga lietuvių kalba (arba tarmiškai), lėtai arba vidutiniu tempu kalba (ar skaito) įvairūs klausytojai – vaikai, suaugusieji, aktoriai, žinomi žmonės ir kt. Mokomasi, klausantis oficialių ir neoficialių pokalbių, atpažinti mandagumo posakius, frazes, juos įsidėmėti, atitinkamai reaguoti.

17¹.10.2. Kalbėjimas:

17¹.10.2.1. Kalbėjimo tikslai. Kalbama atsižvelgiant į tikslą: sudominti (mokomasi pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti (tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą), apibūdinti (pateikti objekto visumą ir detales), paaiškinti (kaip kas nors veikia, kaip kas nors yra padaryta), išreikšti savo nuomonę. Mokomasi kalbėti įvairiems adresatams: bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems.

17¹.10.2.2. Kalbėjimo veiklos pobūdis. Mokiniai ugdomi monologinio ir dialoginio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti neoficialiuose pokalbiuose, diskusijose, trumpai ar išsamiai atsakyti į klausimus, formuluoti klausimus, debatuoti (iš anksto pasirengus), debatuose užimti įvairias pozicijas: teigiančiųjų, neigiančiųjų, teisėjų, stebėtojų ir pan. Kalbėjimo (dialoginio ir monologinio) temos turėtų atitikti amžiaus grupę, būti aktualios mokiniams, susijusios su pažįstamu ir nepažįstamu kontekstu. Kuriamos mokiniams įprastos ir naujos, neįprastos kalbėjimo situacijos. Pagal galimybes kalbama ne tik realiai, bet ir virtualiai. Aptariant įvairias komunikavimo situacijas išsiaiškinama, kada reikia kalbėti itin aiškiai, konkrečiai. Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, žaidžiant, kuriant išgalvotas istorijas, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti (perkurti, pakeisti pasakojimo pradžią, pabaigą ir t. t.), įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemones.

17¹.10.2.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakininius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Susipažįstama su visais tekstų tipais – pasakojimu, aprašymu, aiškinimu, argumentavimu. Susipažįstama su esmine pasakojimo savybe – dinamiškumu, mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami sakininiai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (arti – toli, viršus – apačia, kairė – dešinė). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymo elementus. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, ją pagrįsti. Mokiniai mokosi suprasti, kad sakinius į visumą sieja teksto tema, veikėjas, pagrindinė mintis. Mokiniai mokosi sieti sakinius vartodami jungtukus, laiko, vietos ir būdorieveiksmius, įvardžius.

17¹.10.3. Skaitymas:

17¹.10.3.1. Skaitymo tikslai. Skaitant ir aptariant grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, koku tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą.

17¹.10.3.2. Skaitymo technika. Toliau tobulinami skaitymo gebėjimai: mokomasi pasirinkti skaitymo būdą ir tempą, daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

17¹.10.3.3. Tekstų atranka. Skaitomi vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožinių tekstų apie 70 proc. turinio apimties (tautosakos – apie 10 proc., lietuvių klasikų kūrinių vaikams – apie 10 proc., lietuvių šiuolaikinių autorių kūrinių vaikams – apie 20 proc., pasaulio vaikų literatūros klasikų kūrinių – apie 20 proc., pasaulio šiuolaikinės literatūros kūrinių vaikams – apie 10 proc.; negrožinių tekstų apie 30 proc.: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai.

Programoje pateikiama privaloma literatūra. Ji suprantama kaip tekstai (ar jų ištraukos), kurie skaitomi ir aptariami pamokose. Jie sudaro tik dalį mokymosi medžiagos. Renkantis kitus tekstus remiamasi šiam mokinių amžiui rekomenduojamų skaityti kūrinių sąrašais.

Privaloma literatūra:

Pasirinktos stebuklų pasakos (pvz., iš knygos Gulbė karaliaus pati).

Pasirinktos sakmės (pvz., iš knygos Sužeistas vėjas).

A. Vaičiulaitis. Pasirinkta pasaka.

J. Degutytė. Nepalik manęs. Pasirinkti eilėraščiai.

V. Žilinskaitė. Kelionė į Tandadriką ar kitas pasirinktas kūrinys.

K. Saja. Ei, slėpkitės!

B. Vilimaitė. Pasirinktas apsakymas.

M. Vainilaitis. Bruknelė.

L. Gutauskas. Pasirinktos pasakos, pasirinkti eilėraščiai.

S. Geda. Pasirinkti eilėraščiai.

M. Martinaitis. Pelenų antelė.

H. K. Andersenai. Bjaurusis ančiukas.

A. Lindgren. Emilis iš Lioneborgos, Pepė Ilgakojinė.

Ch. Nöstlinger. Nykštukas galvoje arba Ateina šuo!

Skaitant tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip išmonę, išvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Susipažįstama su tradiciniais lietuvių liaudies pasakų personažais, mokomasi skirti liaudies ir literatūrinę pasaką.

Skaitant tautosakos tekstus stengiamasi priartėti prie natūralių jų gyvavimo būdų: sekamos pasakos, pasakojami padavimai, sakmės, menamos mįslės, žaidžiami žaidimai, dainuojamos vaikų dainos. Atkreipiamas dėmesys į poeziją, kaip savitą kalbėjimo būdą, aptariama eilėraščių nuotaikos, ritmiškumas, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokiniai patys bando eiliuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi vartoti naujas sąvokas (tekstas, drama, sakmė autorius, poetas, tema, pagrindinė mintis, vaizdingi žodžiai, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Tikslingai skaitomi negrožiniai tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės (bent po vieną pavyzdį).

17¹.10.3.4. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Ugdomas knygos kaip literatūros pateikimo formos supratimas. Aptariama knygos sandara, mokomasi rasti pagrindinius bibliografinius duomenis.

17¹.10.4. Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas):

17¹.10.4.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba visuomenei, nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

17¹.10.4.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra.

17¹.10.4.3. Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai. Mokomasi kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, išskirti kreipinį. Mokomasi vartoti sudėtinius sakinius, parašyti kablelį prieš jungtukus kad, o, bet, tačiau.

17¹.10.4.4. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;

žodžius su priešdėliais iš-, į-, už-, at-, ant-, ap-, są-, san-, sam-;

žodžius su priesagomis -el-, -(i)uk-, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -yt-, -inink-, -(i)av-, -dav-, -ing-, -uot-, -ot-;

sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis) ir su jungiamąja balse (i) (rugiagėlė);

žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;

paprastuosius priebalsių asimiliacijos atvejus (dirbti – dirba, nešdavo – nešė, verkdavo – verkė, išbėgo, užsuko, apdengė, atgal ir kt.);

žmonių vardus, pavardes, miestų, kaimų, gatvių, upių, ežerų ir kt. pavadinimus;

įsidėmėtinus rašybos žodžius⁵: mane, tave, save, manęs, tavęs, savęs, mūsų, jūsų, šiandien, vėliava, įvairus, kažkas, galbūt, turbūt, dviese, trise, keturiese, žemyn, aukštyn, rytoj, keletas, stebuklas, mąstyti, mįslingas, kąsnis, tęsinys, aukštyn, drąsa, grįžo ir jų darinius, taip pat 2 klasėje išmokus atvejus;

daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;

esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);

būdo prieveiksmius;

sakinio gale parašo reikiamus skyrybos ženklus, išskiria kreipinį, atskiria neišplėstines vienerūšes sakinio dalis. Rašo kablelį prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad; paprastuosius dialogo skyrybos atvejus.

17¹.10.4.5. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu. Kuriamo teksto turinys turi atitikti temą, užduotį. Mokomasi rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir ėlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi taisyti, tobulinti parašytą tekstą: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą. Taikomi 3–4 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo kūrimas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal paveikslėlių seriją; 2) pagal pateiktą pradžią ir pabaigą; 3) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 4) pagal pasakojimo gaires; 5) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 6) pagal savarankiškai sudarytą planą. Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (užumazga – veiksmo vyksmas – kulminacija – atomazga); teksto kalbinę raišką; išminktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

⁵ Mokiniai, besimokantys tautinių mažumų mokyklose, turi išmokti ir kai kuriuos kitus dažnai vartojamus žodžius ar žodžių formas, kurių rašybą verta tiksliai įsidėmėti, pavyzdžiui, *mėnuo, šuo, šunys, diena, pienas, vežti, piešti* ir kt.

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą rašomas nuoseklus, rišlus tekstas (autorius teksto iki 100 žodžių). Mokomasi naudotis klausimais, planu, veiksmų grandine.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais mokomasi detalai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas). Mokomasi aprašymą ar jo detales įterpti į pasakojimą.

Paaiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti.

17¹.10.5. Kalbos sandaros pažinimas⁶:

17¹.10.5.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsų rūšys: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų ar skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir praplečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais ir sąvoka mišrusis dvigarsis. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.

17¹.10.5.2. Žodis. Reikšminės žodžio dalys. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis,rieveiksmis; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai ir vietovardžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis. Mokomasi skirstyti žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius ir juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

17¹.10.5.3. Sakinys. Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams, t. y. rasti ryšius tarp sakinio žodžių; pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Mokosi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams; vartoti neišplėstinius ir išplėstinius sakinius.

17¹.10.5.4. Tekstas. pasakojamojo teksto sandara, planas; gyvūnų, daiktų aprašymas; samprotavimo elementai mokinių kalboje. Mokomasi sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, sukurti pasakojimą, kuriame būtų užuomazga – veiksmo vyksmas – kulminacija –

---

⁶ Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 3–4 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausia (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi, todėl mokantis lietuvių kalbos jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtujų kalbų mokymui būdingus metodus.

atomazga. Susipažįstama su gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimu tekste. Aptariami skaitomi literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinama, praktiškai pradedamas vartoti samprotavimas kaip teksto tipas.

17¹.10.5.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)⁷:

Veiksmas, jo pradžia, tąsa. Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas asmenuojamomis veiksmažodžio formomis. Būsenos raiška vardažodžių vardininku. Skatinimas, reiškiamas liepiamąja nuosaka.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir elementariais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku, kilmininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais, įvardžiais, skaitvardžiais.

Priklausomybė, reiškiamą kilmininko linksniu ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiamą kiekiniais pagrindiniais ir dauginiais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamą vardažodžių vietininku,rieveiksmiais, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku ir įnagininku, prielinksninėmis konstrukcijomis, elementariais šalutiniais sakiniais.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Priežastis, reiškiamąrieveiksmiais, nesudėtingomis prielinksninėmis konstrukcijomis ir šalutiniais sakiniais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Lyginimas, reiškiamas būdvardžių,rieveiksmių laipsniais ir lyginamosiomis konstrukcijomis.

Klausimas, klausiamieji žodeliai, klausiamoji intonacija.

Kreipinys. Kreipinio raiška šauksmininku.

Abstrakčiųjų sąvokų raiškos pradinėje ugdymo pakopoje turi būti mokomasi tik praktiškai vartojant reikiamas žodžių formas ir gramatikos konstrukcijas, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių autoriams.

17¹.11. Pasiekimų vertinimo požymiai. 3–4 klasės.

Šioje lentelėje pateikiami apibendrinti orientaciniai trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – mokinių dalyko žinių ir supratimo, dalyko veiklos sričių gebėjimų bei vertybinių nuostatų ugdymosi kokybiniai aprašai. Jais vadovaujama priimant sprendimus apie mokinių pasiekimus ir daromą pažangą. Remiantis nurodytais mokinių pasiekimų lygių požymiais mokytojas gali vertinti esamus (tarpinius) mokinių pasiekimus, daryti išvadas pateikiant apibendrinamuosius vertinimo aprašus pusmečio, metų ar kito laikotarpio pabaigoje. Pasiekimų lygių požymiai taikytini ir kasdieniam diagnostiniam vertinimui (nustatyti esamą situaciją), kad būtų galima spręsti, kiek mokinsys jau yra pasiekęs ir ko jis dar turėtų siekti ateityje.

Lygiai	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys			
Žinios ir supratimas	Žinios paviršutiniškos ir fragmentiškos: mokinsys atgamina įsimintą informaciją, atpažįsta kai	Žinios suprastos ir taikomos: mokinsys supranta ir daugeliu atvejų tinkamai vartoja sąvokas, paaiškina visuotinai	Žinios išsamios ir sistemingos: mokinsys supranta ir tiksliai vartoja sąvokas, paaiškina

⁷ Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

		kurias sąvokas, visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, tačiau dar negeba tiksliai vartoti sąvokų, sistemingai laikytis susitarimų ir taisyklių.	priimtus susitarimus ir taisykles, daugeliu atvejų jų laikosi.	visuotinai priimtus susitarimus ir taisykles, sistemingai jų laikosi.
Gebėjimai	Klausymas	Padedamas išgirsta ir įvardija garsinę informaciją; nurodo, apie ką kalbama grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose; klausosi pašnekovo ne visada atidžiai, padedamas įvardija kalbėtojo intencijas; išklauso kalbantįjį, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų; susieja klausomo teksto dalis, įvardija įvykius. Padedamas įvertina išgirstą informaciją, ją komentuoja. Padedamas nurodo, ko neišgirdo ir nesuprato.	Klausosi, išgirsta ir supranta garsinę informaciją. Klausydamasis supranta grožinių ir negrožinių tekstų turinį. Atidžiai klausosi pašnekovo, palaiko pokalbį, supranta kalbėtojo intencijas. Atidžiai bei efektyviai klausosi, gerbia kito nuomonę, laikosi klausymosi kultūros. Susieja klausomo teksto dalis, vyksmo nuoseklumą, priežastingumą. Kritiškai vertina išgirstą informaciją, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, faktų, įvykių galimumą / negalimumą ir pan. Nurodo, ko klausydamasis nesuprato.	Išgirsta ir nesunkiai supranta garsinę informaciją. Klausydamasis supranta grožinių ir negrožinių tekstų esmę, pagrindinę mintį. Dėmesingai klausosi, palaiko ir plėtoja pokalbį, išvelgia gilesnes kalbančiojo intencijas; efektyviai klausosi, pripažįsta ir toleruoja skirtingas nuomones; išvelgia klausomo teksto pagrįstumą. Kritiškai vertina išgirstą informaciją, vertina jos patikimumą. Moka paaiškinti, kodėl klausydamasis ko nors nesuprato.
	Kalbėjimas	Kalba stengdamasis atsižvelgti į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikytis mandagaus bendravimo susitarimų, bet ne visuomet pasirenka tinkamas kalbos priemonės. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako. Perduoda informaciją, mokytojo padedamas ją patikslina, paaiškina. Nuosekliai pasakoja. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, mokosi mokytojo vadovaujamas.	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę. Tiksliai perduoda informaciją, taikydamas mokytojo pasiūlytus būdus ir priemones. Nuosekliai, vaizdžiai pasakoja, siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales. Paaiškina laikydamasis nurodyto principo. Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko mokytojo nurodytas strategijas, klausiamas apmąsto savo kalbėjimo veiklą; paaiškina, kas sekėsi, kas – ne,	Kalba atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją, tikslą, adresatą, pasirenka tinkamą žodinę ir nežodinę raišką, laikosi kalbos etiketo. Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, ją pagrindžia. Tiksliai perduoda informaciją, tinkamai pasirinkdamas būdus ir priemones. Įtaigiai pasakoja, siekdamas sudominti. Apibūdina objektus išskirdamas visumą ir detales, palygindamas su kitais. Paaiškina taikydamas pasirinktą principą iš nurodytų. Taisyklingai taria, kirčiuoja, pasirenka tinkamus žodžius minčiai išreikšti. Taiko tinkamas strategijas, apmąsto savo kalbėjimo veiklą, mokytojo

			<p>kodėl, mokytojo padedamas padaro išvadas, kaip galėtų tobulinti savo gebėjimus.</p>	<p>padedamas planuoja, kaip tobulins savo kalbėjimo gebėjimus.</p>
Skaitymas	<p>Sąmoningai skaito, supranta, ką perskaitė. Skaitydamas tekstus, randa nurodytą informaciją, atsako į klausimus, atskleidžiančius teksto supratimą: nurodo veiksmo vietą ir laiką, įvykius, įvardija veikėjus, juos trumpai apibūdina. Daro teksto dalį ar visumą apibendrinančias išvadas: nusako teksto temą, aptaria aiškiai atpažįstamas įvykių ir poelgių priežastis ir pasekmes, nurodo tekste įvardytas vertybes. Pasako savo nuomonę apie tekstą remdamasis asmenine patirtimi.</p>	<p>Skaito sąmoningai, sklandžiai. Skaitydamas tekstus, randa svarbiausią informaciją ir detales, interpretuoja ir daro platesnio apibendrinimo reikalingas išvadas: nusako teksto temą, įvardija negrožinio teksto tikslą, suformuluoja aiškiai išsakytą pagrindinę mintį, apibūdina grožinio teksto nuotaiką, veikėjus ir jų poelgių motyvus, nurodo vertybes. Atpažįsta turinio apimtimi nurodytas kalbinės raiškos priemonės ir siekia paaiškinti jų funkcijas. Pasako savo nuomonę apie tekstus, remiasi patirtimi, mėgina lyginti juos su kitais tekstais.</p>	<p>Skaito sklandžiai, sąmoningai, įvairiais būdais (garsiai, tyliai, perbėgdamas akimis). Skaitydamas tekstus, randa ir sieja svarbiausią informaciją ir detales, interpretuoja įvykius ir veikėjų veiksmus, įvardydamas priežastis, motyvus, jausmus. Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas: nurodo negrožinio teksto tikslą, formuluoja pagrindinę teksto mintį, temą, aptaria vertybes. Atpažįsta turinio apimtimi nurodytas kalbinės raiškos priemonės ir paaiškina jų paskirtį. Išsako savo nuomonę ir ją pagrindžia.</p>	
Rašymas	<p>Naudodamasis pagalba rašo tekstą, kurio turinys iš dalies atitinka nurodytą temą ir užduotį. Tekste daug rišlumo, nuoseklumo trūkumų, dėl to tekstą suprasti sunku. Rašydamas iš dalies atsižvelgia į teksto struktūros reikalavimus (gali būti pateikta arba ne teksto užuomazga ir elementariai aprašytas veiksmo vyksmas). Rašydamas tekstą vartoja neutralius žodžius ir frazes. Daro nemažai sisteminių bei atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Mokytojo padedamas bando rašyti pagal planą, taisyti savo darbą.</p>	<p>Rašo gana rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas, gali pasitaikyti nuoseklumo trūkumų. Iš dalies laikomasi teksto struktūros logikos, bet gali nebūti kurios nors teksto struktūrinės dalies. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas, nors ne visada pavyksta. Dažniausiai tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Pavartoja vaizdingų žodžių ir posakių. Daro keletą sisteminių bei atsitiktinių klaidų iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų.</p>	<p>Rašo rišlų tekstą, kurio turinys atitinka nurodytą temą, užduotį. Siekdamas aiškumo sieja sakinius, pastraipas. Laikosi teksto struktūros logikos, yra visos teksto struktūrinės dalys. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas. Tinkamai pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą. Vartoja vaizdingus žodžius ir posakius. Daro vieną kitą atsitiktinę klaidą iš turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos atvejų. Savarankiškai rašo pagal planą, taiso savo darbą.</p>	

			Dažniausiai savarankiškai rašo pagal planą, bando taisyti savo darbą.	
Nuostatos	Nusiteikęs domėtis lietuvių kalba, jos vartojimu; stengiasi išgirsti ir suprasti, kas kalbama, siekia aiškiai reikšti savo mintis; mokytojo paskatintas stengiasi skaityti vertingesnes knygas; suvokia, kad skaitymo, rašymo, kalbėjimo, klausymo gebėjimus reikia nuolat tobulinti.	Stengiasi domėtis lietuvių kalba, jos galimybėmis, išskirtinumu, savitumu; stengiasi girdėti ir suprasti, kas kalbama; siekia aiškiai, tiksliai, savitai, įtaigiai reikšti mintis žodžiu ir raštu; nori pasirinkti ir skaityti tik vertingas knygas; stengiasi nuolat tobulinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	Labai domisi lietuvių kalba, jos savitumu, išskirtinumu, vartojimo galimybėmis; stengiasi girdėti ir adekvačiai suprasti, kas kalbama, siekia reikšti mintis ne tik aiškiai ir tiksliai, bet vaizdžiai, raiškiai, sklandžiai; savo iniciatyva ieško vertingų trokštamų knygų; siekia savarankiškai tobulinti ir turtinti savo kalbinę raišką, skaitymo, rašymo, klausymo gebėjimus.	